

СРПСКА РИЈЕЧ

ОРГАН ГЛАВНОГ ОДБОРА СРБА У ХРВАТскоЈ

Састанак Уставотворне скупштине, има свој нарочити историјски значај, јер ће се на томе састанку дати коначни облик државне т. ј. проглашење Југославије Републиком.

Број 77

29 НОВЕМБАР 1945

ГОД. III

ПОБЈЕДА РЕПУБЛИКЕ

Избори проведени у Демократској Федеративној Југославији дана 11 новембра о. г. створише прекретницу у политичком животу свију народа Југославије. Главна и основна посљедица њихова је осуда краља и његове политике уопште.

Када из данашњих триумфалних и слободом окружених дана погледамо на прошлост александровске Југославије, онда истом схватамо колико су велики, грандиозни резултати Народно-ослободилачке борбе кроз четири године, тада истом разумијемо ту херојску борбу народну. Јер народи у четиригодишњој борби, борећи се против окупатора и његових помагача, борили су се против свега онога и остатака онога, што их је у прошлости тиштило, што их је потсјећало на ропство и вазалство, а сада можемо отворено рећи, борили су се против свега онога деспотског, што је за посљедњих 25 година старе Југославије преузело маха у свим гранама државног живота. Ненародни режими претворили су земљу у аутократску државу у којој су само погранични стубови били обојадисани државном тробојницом, а у самој државној управи није било ни трага државотворности. Љубав према земљи била је само у срцу широких народних маса. Прави синови народа, који су волили земљу и видели су јасно, да земља срља у пропаст, али то њихово сазнање било је од слабе помоћи државној заједници, јер глас и протест њихов остајао је глас вапијућег у пустињи. А државници на челу с краљем — водили су политику против интереса и народа и државе. Ова се тврђења не могу побити и када историчар буде писао политичку историју старе Југославије, онда ће класичним примјером доказати, како је један монарх сам свој пријесто срушио и како је народе своје довео до голготских страдања. Јер шта је краља руководило у вођењу државне политике? Да ли нека виша и љепша мисао о државном уређењу и равноправности грађана? Или можда праведније социјално уређење друштва? Далеко од тога. Диктаторски режими са октроисаним Уставом, гоњење свију оних који су монарха упозоравали на штетне посљедице вођења државне политике, гоњење свега онога слободарскога и средњевјековна тортура мисаоног и слободног човјека по главњачама и логорима, све је то давало слику аутократе, који је брод државни против воље народа хтио да упути у фашистичке прљаве воде. И док је народ једно осјећао и мислио и из потаје говорио, дотле се државни управљачи са краљем клањају сили и моћи крвника рода

људскога, нарочито Славенскога. Претставници те краљеве политике окрећу се Њемачком Рајху и перфидноме фашизму иако народи Југославије виде у таковој државној политици пропаст. Све велике силе гледају да дођу у дипломатску везу са Совјетским Савезом и у тима својима стремљењима и успијевају, дотле је двор краљев пун оних на по нијемчених емигрантских руских кнежева и грофова, који савјетују краљу, да се клони те поли-

тичке комбинације, али ови савјетодавци у првом даном моменту заклињу се Хитлеру и стварају срамни корпус, који под заштитом кукастог крста убија браћу своју, пали и жари.

И нема јединице државне, нема народа, који за вријеме такве аутократске државне унутрашње и вањске политике није осјетио сву штетност њезину, која се напосљетку сурвала на цијелу државну заједницу.

А шта истом да кажемо ми

Срби у Хрватској? Одакле је требало да се шири истинска братајска љубав и сношљивост међу народима, ширила се мржња и неповјерење, а носиоци њихови су били безбројни ненародни режими. У ономе судбоносном часу, када су хорде фашистичке удариле на нашу земљу, та мржња избија свом елементарном снагом и звијери усташке извађају масовне покоље над разоружаним народом српским. И знадемо ко је помагао та усташка звјерства: окупатор. С друге стране опет династија за вријеме рата помаже четнике који у име краљево кољу рају српску, која је прихватила пушку осветничку против окупатора и његових слугу, а руковођена првоборцима за народну слободу и достојанство човјека. И да улога династије буде још више издајничка, ти се четници заједно са усташама и Нијемцима боре против народне војске, која нам донесе слободу уништивши непријатеље њезине

Наша Истра је гласала за Народни фронт

Како је већ познато, Привремена обласна народна скупштина за Истру, објавила је изборе за 25 о. мј. за сеоске, градске и котарске одборе као и за обласну скупштину. Наша Истра испуњена врућом жељом за присаједињење нашој отаџбини, Демократској Федеративној Југославији, испуњена највећом приврженошћу Народном фронту Југославије, спремила се је за изборе као за свој највећи празник. У селима котара Бује одржавали су се, на примјер, предизборни састанци сваки дан. Узалуд су народни непријатељи као и у осталим дјеловима наше отаџбине, позивали на апстиненцију. Народ Истре спремио се је да на изборима потврди своје братство и јединство, братство Талијана, Хрвата и Словенаца, који сви као један желе живјети у оквиру нове Југославије. Истра зна гдје јој је мјесто. Шест хиљада жртава дала је она за слободу и заједници са браћом из осталих крајева Хрватске. Она није узалуд мобилисала борце у бригаде

»Владимира Гортана« и остале. Она је већ осјетила бригу народне власти. У кратком времену, упркос тешких прилика, подигнуто је 240 стамбених зграда, 256 мањих кућица, 71 јавна културна зграда, 46 индустријских постројења. Од октобра до сада народна власт је подијелила народу Истре 4 хиљаде квинтала пшенице и 4.100 квинтала других живежних намирница.

Према првим подацима о резултатима избора који су стигли много је изборних мјеста која су гласала сто посто. Тако су на примјер гласала мјеста котара Опатије, Полане, Калнице и Барбан већ доподне сто посто. Сто посто изашла су на изборе и мјеста Ловранска Драга, Јаковићи, Шестани, Каројба, Скропати и Хочи Боби. У Ријеку су стигли на гласање и прослављени борци талијанског батаљона »Пино Будичин«. Они су крвљу ковали братство и јединство Хрвата и Талијана Истре, а на изборима су то јединство потврдили гласајући за Народни фронт.

Зато ми Срби из Хрватске на новембарским изборима потврдисмо само оно, што су дјеца, браћа, и сестре наше кроз четири године херојске борбе животима својим изборили: Слободну, демократску републику Хрватску у Демократској Федеративној Републици Југославији. Зато ће састанак Уставотворне скупштине, који се одржава баш на дан дзогодишњице проглашења Федеративне Демократске Југославије у Јајцу, имати свој нарочити историјски значај, јер ће се на томе састанку дати коначни облик државе т. ј. проглашење Југославије Републиком.

Прота Платон Бузацић

МАРШАЛ ТИТО, ИВАН РИБАР И МИЛЕ ПЕРУНИЧИЋ

Уставотворна скупштина донијеће Устав какав одговара народним потребама и жељама

Никада у политичкој историји није тако јасно био одређен став изборника као на овим изборима за Уставотворну скупштину. На једној страни био је Народни фронт са својим листама, а на другој страни т. зв. «опозиција» с апстиненцијом. Народни фронт изашао је са својим програмом: отворено, поштено и мушки. Тај програм тражи: државну цјелину и независност Демократске Федеративне Југославије, братство и јединство народа Југославије као светињу о коју се нико не смије огријешити, потпуну равноправност народа која је добила израз у федеративном уређењу државне заједнице, републикански облик владавине као једини облик који одговара интересима свих наших народа, народну власт као темељу тековину народно-ослободилачке борбе, обнову и изградњу земље, аграрну реформу, равноправност жена, братство и јединство јужних Славна, братски савез, сарадњу и узајамно помагање са Совјетским Савезом, свеславенску сарадњу, мир међу народима и т. д.

Овом програму т. зв. «опозиција» није супротставила никакав заједнички програм осим што су били сложни сви у томе, од устаха па до Грола и земљорадничких издајца, да неће тексовине Народно-ослободилачке борбе да неће Титову Југославију, већ да хоће краља и повратак на старо.

На програму Народног фронта народ је бирао своје најбоље синоне и послао их у Уставотворну скупштину са задатком: 1) да донесу државни Устав, 2) да донесу законе, који стоје у уској вези са Уставом и 3) да донесу одлуке о свим законима и одлукама које је до сазивања Уставотворне скупштине донијело Антифашистичко Вијеће Народног Ослобођења Југославије и његово Претседништво, односно Привремена скупштина и њезино Претседништво.

Уставотворна скупштина се је састала да изврши те задатке које јој је народ поставио. Као врховно претставничко тијело народног суверенитета и државног јединства Југославије Уставотворна скупштина рјешаваће о свим тим питањима не одговарајући ником другом него само народу, који је бирао по најширим демократским начелима, па је према томе и одраз истински народне воље. Та Уставотворна скупштина одговара једино народу и само је народ позван да ту скупштину распусти или позове на одговорност.

Из тога се види колика је разлика између ове Уставотворне скупштине и оне, која је доносила Видовдански устав. По изборном Закону за Видовданску уставотворну скупштину већ је први члан давао право краљу да распусти Уставотворну скупштину кад он буде хтио. Краљ је сам прописио Привремене пословник Уставотворне скупштине. У томе пословнику краљ је одредио да сви посланици Уставотворне скупштине, након што им се верифицира мандат, морају положити заклетву краљу, што значи да је краљевска власт постала прије Уставотворне скупштине и прије доношења Устава, па да Уставотворна

скупштина о том најважнијем питању државног уређења, то јесте да ли ће бити монархија или република, Уставотворна скупштина није могла ни расправљати а камо ли одлучивати.

Тако је то било у старој Југославији, када није било народне власти али данас свега тога нема и никада више тога бити неће. Уопште нема свега онога што је Уставотворну скупштину срозавало до једног обичног краљевског слугана, одузимајући јој њезино главно обиљежје, сувереност.

Сви знамо да задаци постављени пред Уставотворну скупштину нису ни малени ни лаки. Али већ сада можемо сигурно рећи, да ће ти задаци бити у цијелости испуњени. Ово можемо тврдити зато, што знамо да је народ у ту скупштину послао најбоље међу најбољима, најпоштеније и најоданије. Послао је људе, који су у борби срасли са идејама, које треба поставити као темељне законе овој држави, људе, који те идеје носе у срцу као дио самога себе. Сви ти људи знају зашто их је народ бирао, на коме су програму бирани и како имају испунити постављене задатке.

То ће много олакшати рад Уставотворне скупштине која има да у Уставу учврсти оно, што је већ постигнуто и извојевано тако да ће тај Устав бити резултат већ постигнутих тековина и пређеног пута.

Све тековине Народно-ослободилачке борбе треба сада ставити у један законски оквир, треба их унијети у Устав као највећи закон и закон над законима.

Наравно да Уставотворна скупштина има да ријеши још многа друга питања као што је питање раздвајања цркве од државе, питање народног судства, питање народне просвјете, питање основних права и дужности грађана. Уставотворна скупштина има исто тако да каже своју коначну ријеч о свим одлукама АВНОЈ-а и Привремене народне скупштине, односно да Законом потврди да су све те одлуке биле израз народне воље и да им да законску форму.

Наши народи дали су огромне жртве, наши народи претрпјели су добровољно огромне патње све зато да би уживали друштво који је достојан човјека. Захваљујући тим жртвама и тим патњама широким народних маса, наши народи су успјели да из рушевина једне пропале Југославије подигну нову Југославију, Демократску Федеративну Југославију. Не може бити боље сигурности за опстанак и напредак те нове Југославије, него да се као темељни закон узму тековине Народно-ослободилачке борбе из које је та нова Југославија изишла. Ово је нужни закон, јер су те тековине одраз воље свих народа Југославије, оне су израз тежње и жеље основних народних маса.

Сви народи Југославије гледају са пуно повјерења у рад Уставотворне скупштине. Све присташе Народног фронта, а то је 90 од сто народа, свијесни су да ће та Уставотворна скупштина довијети Устав и Законе, какви одговарају народним потребама и жељама.

Слава другу Иви-Лоли Рибару

Друго засједање АВНОЈ-а, у Јајцу, у новембру 1943, осим својих великих одлука оставило је један незабораван утисак, један до неподносности тежак утисак, али зато и неисцрпно богат.

Другови делегати на повратку са засједања призали су нам пригушеним гласом о ноћној сједници АВНОЈ-а којом је руководио наш стари претседник Рибар док је нешто мало даље лежао мртав његов син Иво-Лола Рибар. 27 новембра кад је послје многобројних и непроцењивих заслуга у борби за ослобођење наше отаџбине од фашистичких зликоваца, требао отпутовати као глан прве наше мисије код савезника, погинуо је од крхотина бомби багених из непријатељског авиона. Нисмо се могли отети мисли на старог оца што са тако страшним теретом у души држи усправно сиједу главу, «јер га је тако наузио његов син». Та незаборавна слика трајно се утисла у нашу свијест као олигење хероизма наше борбе, јер тешко да се може схватити шта значи прегарати таквог сина какав је био наш покојни Лола. Та тешка жртва, тај хероизам ударио је посебан печат и свим великим одлукама АВНОЈ-а. Он их је цементирао, стао на гелу свим многобројним јунаштвима с којима су наши озеви и мајке, браћа и сестре жртвовали за те одлуке, за отаџбину и слободу, своје најмилије. И управо та јунаштва гинете одлуке као и све шта смо с Титом извојевали, негим непоколебљивим, граштиним о што се морају разбити све навале, негим светим у што не дамо дирати, за што би хиљаду пута рађе гинули, него допустили да се прљавом руком дотиге крваво срце наше отаџбине.

Иво-Лола Рибар ударио је заиста својим животом јединствен печат нашој великој народној борби и постао бесмртан не само за нас него и за будућа покољења. У кратком осарту тешко је изразити његове велике заслуге. Колико је он много знаио на свим пољима Народно-ослободилачког покрета тим сазнањем испуњена је цијела наша отаџбина од маршала Тита до посљедњег нашег говјека, али каква и колика је врједност друга Лоле посебно, никад неће заборавити наша омладина.

Неустрашиво и неисцрпљивим младенашким полетом друг Иво-Лола Рибар извео је омладину Југославије, и српску и хрватску и омладину Словеније, Македоније и Црне Горе, омладину цијеле наше отаџбине, на пут којим је у борби извојевала слободу за своју младост и за слободу цијелокупних наших народа. Данас дубље и боље него икад схваћа наша раднишка, сељачка и омладина из редова инте-

лигенције шта значи то, да јој је још онда, у годинама прије навале фашизма, друг Тито дао Иву-Лолу Рибара као организатора и руководиоца у стварању њених антифашистичких омладинских организација. Онда кад су менародни режими у нашој земљи настојали преко разних фашистичких омладинских удружења да је одгоје за усташке и гетнишке колаџе, за гробаре своје властите отаџбине и своје младости. Поносна на своју борбу и побједу, данас наша омладина најдубље осјећа колику захвалност дугује свијетлом лику Иве-Лоле Рибара, који је ријезима пјесника смјело, на гелу СКОЈ-а, довикнуо фашистичким барбарима, да ће гутти громове дрзну ли се поганом стопом ступити на тло наше отаџбине.

Након пожртвовања рада на уздизању и окупљању омладине Југославије у народни борбени фронт у тешким условима нашег ослободилачког рата друг Иво-Лола Рибар ударио је темељ стварању јединствене омладинске антифашистичке организације УСАОЈ-у, који је створен на Другом конгресу антифашистичке омладине Југославије 1942 у Бихаћу по његовим упутствима и под његовим руководством.

У редовима УСАОЈ-а, под његовом заставом љубави, братства и јединства наших народа, и неустрашивости у борби, извојевала је наша омладина слободу коју данас ужива заједно са својим старијима, слободу, која јој је омогућила да изгласа републику и федерацију, да изграђује данас бољу будућност благостања, пуног својега тијелног и духовног развоја.

Зато што је спремна дочекала фашисте, што им се је смјело и успјешно супротставила и што је данас главна снага обнове наше земље дугује наша омладина захвалност другу Лоли Рибару као свом дугогодишњем јединствено способном и оданом руководиоцу а за сва ова велика дјела наше омладине у оружаног борби и сада у обнови дугује му захвалност и гитава наша отаџбина.

Са смрти друга Иве-Лоле Рибара изгубили су наши народи непроцењиво благо — глана Централног комитета Комунистичке партије Југославије. Неустрашив борац, способан организатор, близак и јединствени друг, носио је у себи велике осебине Комунистичке партије по којима је српски народ Хрватске и сви народи Југославије називају и осјећају као своју мајку. Успомена на друга Иву-Лолу Рибара у нашој новој Титовој Демократској Федеративној Југославији, за коју је он дао свој драгоцјен живот, неће се избрисати никада.

Омладина Југославије ужива углед и љубав све демократске свјетске јавности

23 ов. мј. претседник Централног одбора УСАОЈ-а и вођа југославенске делегације на Свјетској омладинској конференцији у Лондону Славко Комар, дао је о резултатима конференције изјаву за штампу. У тој изјави он је подвукао резултате конференције, а особито успоставу организације међународног савеза омладине. Између осталог он је у својој изјави рекао:

«Наша делегација, ја желим то да подвучем, дочекала је у Лондону најпријатељскије и најсрдачније.

Готово све омладинске делегације већих земаља позивале су нас да посјетимо њихове земље и изјавили жељу, да посјете Југославију.

Наше илустрације и брошуре биле су напросто разграбљене. Необично живи интерес владао је за наше изборе. По пријему, на који смо наилазили, и по интересу, који је показиван, ми смо свјеш једном могли узјерити, како

огромне симпатије уживају омладина Југославије и сви наши народи у демократској јавности читавог свијета.

ИЗБОРИ СУ ПОТВРДА ЈЕДИНСТВА СРПСКОГ НАРОДА У ХРВАТСКОЈ

Избори су величанствена потврда херојске борбе наших народа за слободу и нови, бољи и љепши живот. Они претстављају коначан обрачун са силама прошлости које су стајале на путу нашој бољој будућности. Послије ових избора јасно је и најзадријем непријатељу нове Југославије да више нема повратка на старо. Краљ и монархија силазе заувјек са политичке позорнице наше земље. Поменуло се — не повратило се! Прошли свјетски рат оборио је у Европи четири старе царевине и бацио у трње туцет краљева. Иза овог рата ми први рашчишћавамо са својим краљем, али нисмо посљедњи јер још има пријестоља која се јако климају.

Са падом краља и монархије задана је смртна рана свима народним непријатељима: велико-Србима, велико-Хрватима, четницима, усташама, мачековштину и уопште свој реакцији. Сва наша реакција полагала је посљедњу наду у јединство реакције под краљевим плаштом и жезлом и у помоћ међународне реакције. Уједињена реакција требала је да изазове неред, да осујети изборе или бар да покаже свијету да наши народи не гласају за Тита или да одсутствују са избора односно да гласају за њихову — црну кутију. А међународна реакција требала је да доведе стране силе да уведу »ред«, а то значи да на управу наше земље постави претставнике домаће реакције, слуге међународне реакције и фашизма.

Велика народна пobjеда на изборима има троструку важност:

1) цио свијет је увидио да наши народи знају исто тако добро управљати сами собом, као што су се знали борити за слободу и извојевати пobjеду;

2) Наш свијет јасно види да је данашњи државни поредак стабилан и трајан и да немају никаквог смисла брбљарије да би могло доћи до промјене силом извана;

3) наши народи ће се моћи осветити дјелу обнове и изградње у миру и сигурности. Они колебљиви и заведени људи који су стајали по страни латиће се озбиљно посла, јер виде да нова Југославија почива на сигурном темељу.

Кад су наши народи показали оволику свијест, слогу и огроман напор на дјелу обнове, имају право да траже да се повећа помоћ коју нам шаће УНРА и да добију ратну отштету од Њемачке и Италије.

Избори су показали унутрашњу трајност и чврстину Народног фронта, који је изашао пред народ са јасно одређеним програмом изграђивању радничко-сељачке државе.

Српски народ у Хрватској судјеловао је на изборима скоро са сто на сто и скоро сав гласао за Народни фронт.

Кореница и Грачац су гласали са 99% за Народни фронт, што претставља највећи успјех у Хрватској.

Српски народ је прекинуо са старим цјепачким и странчарским политичким животом и са старим политичким странкама и сав се окупио око Главног одбора Срба у оквиру Народног фронта Хрватске. Јединство које је наш народ остварио у ослободилачком рату чува он љубоморно у политичкој борби, јер је дубоко свијестан да је ово потребно за дизање и стварање новог живота. Све што је добро и здраво из старих странака дјелује у Главном одбору Срба односно у Народног фронту Хрватске, у ком су сбраћимљени хрватски и српски народ. Наш народ не осјећа потребу да изван Главног одбора ствара било какву нову политичку организацију, нити да се враћа каквој старој.

Наш народ је поднио страшне жртве. На нашем народном стаблу су скршене и поломљене многе јаке и живе гране, које би се шириле и крошњале, али срећом наше народно стабло је пуно животних сокова и избиће нове здраве младике, па ће наше стабло бујати у свјежем зеленилу и здравој снази.

Наш народ је свијестан да му је потребно јединство да што прије залијечи ране рата, и то је показао на изборима, чиме је потврдио да потпуно усваја политику окупљања цијелог српског народа око Главног одбора, Српског клуба и Народног фронта Хрватске.

А оно мало реакције — са изузетком незнатног броја заслијепљених и заведених — што је бацило куглицу у црну кутију или остало код куће, претставља црвоточне суве гране, које су новембарски избори сломили и разбацали да гноје шуму, када за друго није.

Ми смо свијесни да пред нама стоје многе тешкоће, а наполе тешкоће прехране до нове жетве и тешкоће снабдијевања са свим потребним, али ми ступамо напријед широко, равним друмом, па смо сигурни да ћемо све те тешкоће пребродити, и да ће наш народ створити срећу и благостање у братској југословенској заједници. Др. Р. П.

Делегација југословенских жена отпутовала је на међународни конгрес жена у Париз

Делегација нашег антифашистичког фронта жена Југославије отпутовала је за Париз, гдје је 26. окт. отпочео међународни конгрес жена. Вођа наше делегације је другарица Митра Митровић-Ђилас, министар просвјете у народној влади Србије. Она је дугогодишњи борац за слободу наших народа и за равноправност жена. Биранија је за посланика Уставотворне скупштине. У нашој делегацији се налази другарица Ката Пејновић, српкиња, сељачка из Лице. Она је заједно са осталим првоборцима организовала прве партизанске личке групе и дизала народ на устанак. И она је изабрана за посланика Уставотворне скупштине. У делегацији је другарица Анка Берус министар финансија Хрватске позната по заслугама и дизању устанка у Хрватском Приморју, Горском Котару, Лици,

на црној берзи, трговини која се води иза леђа народних власти, цијене су много више него што их је држава прописала.

Рат и окупатор опустошили су нам земљу. Робе је мало, а ни хране нема много. Шпекуланти искоришћују ту несташницу, па набијају цијене, а за њима се поводе многи који ни не слуте колико злотиме чине.

Државна власт, када је прописивала цијене, имала је у виду да до робе и до хране дођу они који су тога најпотребнији. Те цијене су такве, да би задовољиле и сељака и радника, када би их се сви држали.

Међутим, високе црноберзијанске цијене одводе и робу и храну не онима који су најпотребнији, него онима који су у могућности да те високе цијене плате. То су исти фашистички елементи и реакционери, који су за вријеме рата сарађивали са окупатором и на грбачи народа стекли богатства. Свако ко тргује са шпекулантима и подржава високе цијене, помаже у ствари реакцију и народне непријатеље.

Када би у некој задрузи задружни одбор робу дијелио не онима који су најпотребнији, него онима који највише плате, увјерен сам да би задругари с таквим одборницима брзо обрачунали. И држава је велика задруга. Сви ми, као задругари, треба да обрачунамо са тима што високим цијенама гурају робу и храну богатима и народним непријатељима.

Шпекуланти својим цијенама, иако су високе, у ствари пљачкају сељака.

У задрузи пар добрих ципела, са кожним ђоном, стоји 460 Дин. Држава откупљује пшеницу по 330 до 380 Дин, а кукуруз по 220 Дин. Значи да се за 130 кг пшенице или 220 кг кукуруза добију ципеле. Шпекулант плаћа много скупље. Пшеницу плаћа 1.600 Дин а кукуруз 1.000 Дин. Међутим добре ципеле шпекулант продаје по 3.500 Дин и више, а то је у ствари 220 кг пшенице или 350 кг кукуруза по његовој цијени. Произлази да је сељаку на једном пару ципела опљачкао 90 кг пшенице или 130 кг кукуруза.

Са одијелом је исто. У задрузи вушено средње одијело стоји 780

Дин. То је 220 кг пшенице или 350 кг кукуруза. Шпекулант продаје такво одијело за 4.000—5.000 Дин, а то је 280 кг пшенице односно 450 кг кукуруза. Опљачкао је онет преко 60 кг пшенице или око 100 кг кукуруза.

Коликогод сељак своје производе више цијени, увијек ће више платити за робу коју купује, јер ће га шпекулант увијек опљачкати. Та трка у повисивању цијена не води ничему, јер се тиме ни роба ни храна не производе. Само је повећање производње у могућности да уклони несташницу која за сада влада.

Имајмо на уму и то, да шпекуланти дјелују цијене не иду само за профитом. Имају они пред собом и политичке циљеве. У првом реду настоје набијањем цијена срушити динар. Рушењем динара руши се повјерење у народну државу и повјерење у способност народа да сам собом управља. Руше се темељи државе.

Високим цијенама отежавају правилно снабдијевање села дућанском робом. Видјели смо да њихова роба не иде онима који су најпотребнији. Тиме се ствара на селу незадовољство.

Шпекуланти отежавају и искрајну радног народа у граду, јер радни народ не може да плаћа њихове цијене. Тиме се угрожава обнова индустрије и њена производња. Без индустрије неће ни сељак никада имати робу.

Покушавају цијепати савез радника и сељака стварајући код радника нерасположење што сељачке производе морају скупо плаћати, а код сељака нерасположење што ови индустријске производе плаћају још скупље.

Против шпекуланата и црне берзе треба повести немилосрдан приредни рат. Сваки рат тражи жртве, па и привредни. Треба оштро прогонити сваког ко тргује са шпекулантима. Исто тако и свакога ко купује или продаје по цијени вишој него што је прописана, јер и тај сваки помаже шпекуланте, подржава цијене које они постављају.

Ако задруга нема оно, што требамо, не купујмо од шпекуланата и његових помагача по високој цијени. Стрпимо се. Робе ће бити. А ако имамо вишкова од својих сељачких производа, не продавајмо их шпекулантима, нити их продавајмо по њиховим цијенама.

То је једини начин, на који ћемо реакцију и шпекуланте и на привредном пољу потући, онако како смо их потукли на бојном и на политичком пољу. Др. Ч. Р.

ВАЖНО УПОЗОРЕЊЕ ПРЕТПЛАТНИЦИМА

ТРОШАК ОКО ШТАМПАЊА НАШЕГ ЛИСТА ЈЕ ВРЛО ВЕЛИК. ДАЉЊЕ ИЗЛАЖЕЊЕ И ОПСТАНАК ЛИСТА ОВИСИ О САМОЈ ПРЕТПЛАТИ. ЗАТО НАМ ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА РЕДОВНО И НА ВРИЈЕМЕ СЛАТИ. АПЕЛИРАМО НА ДРУГАРСКУ СВИЈЕСТ И ДУЖНОСТ ПРЕТПЛАТНИКА, ДА НАМ ОБЗИРОМ НА ГОРЊУ ЧИЊЕНИЦУ, ДУГУЈУЋУ ПРЕТПЛАТУ ЧИМ ПРИЈЕ ДОЗНАЧЕ. У ТУ СВРХУ СМО ВАМ У ДАНАШЊЕМ БРОЈУ ПРИЛОЖИЛИ НАШУ ЧЕКОВНУ УПЛАТНИЦУ.

УПРАВА »СРПСКЕ РИЈЕЧ«

ДОШАО ВРАГ ПО СВОЈЕ

Прије рата су људи знали да кажу: »Ко украде кокоши веле му да је лопов на му суде, а ко украде милионе веле му да је проневјерно на му скидају капу као богату човјеку.« Занста, пред старим судовима сједили су кокошари, ситни крадљивци, а крупни су се лопови возили у слободи у аутомобилима. Свако је знао да су лопови и бандити, али им народ није могао ништа. Они су дрмали државом, имали су утицаја у политици, куповали су судце и чиновнике. Било је и судца, чиновника, који су то осјећали, али нису могли ништа. Ти крупни разбојници били су на власти.

Онда се у животу наших народа нешто преломило. Дошло је велико и тешко искушење у коме се свако показао онакав какав јест. Све се преобратило. Настало је ново, сасвим ново доба. Данас сједе пред судом они крупни лопови и разбојници. Знају се и одговарају за своја дјела. Они су, све до сада вјеровали у ону пословицу: »Закон је паучина. Мала се муха заплете, а велика пролети.« Сад, наједном, заплела се крупна муха, чак и бумбари.

И у Загребу, и у Београду, и у другим градовима догађају се велике, крупне ствари. Чисти се држава, чисти се друштво. Настаје ново доба. Народна власт се почела занимати: »Откуд теби, господине, милиони? Како си дошао до њих, кад су се поштени ситни људи свега свога вијека мучили, па нису могли ни кућу да скуцају? Шта си ти са својим милионима радио кад је народ пливао у крви и гушио се у диму попарених села?»

Као најважнији примјер узео смо Прву хрватску штедионицу у Загребу. Њена је управа сједила пред народним судом. На смрт је осуђен један професор универзитета и један усташа кољач. На велике казне су осуђени некада угледни грађани. Свиња је имовина одузета. Првој хрватској штедионици одузета су сва предузећа. Сав тај иметак је заплијењен у корист народа.

Човјек се пита, због чега је то? Зашто су осуђени на смрт један професор универзитета и један кољач? Зар су они једнако згријешили?

Не заборавимо, суд је претресао питање, откуда ти силни имци у рукама једне банке. Како их је банка згрнула? А затим, што је врло важно, коме су ти имци служили у најтеже дане?

Много прије рата, Прва хрватска је била штедионица. У њу је ситни штедиша улагао своје уштеде на чување. Штедионица је тај новац давала сиромашном човјеку, који је требао зајам. Иста штедионица је зарађивала на штедиши и зарађивала на ономе који је узимао зајам. Без муке је банкама притицао новац. Банка је имала чиновнике који су водили све послове. Чиловници су добивали плату једва да живу, а све су послове свршавали. То је било треће врло. Зараде банкара су се гомилале на штету сиромашног народа. Сав тај новац био је, заправо, увијек народни.

Из тога новца су водитељи банке имали дебеле плате, које су звали ученим именом »дивиденде и тангијеме«. Банкар је у банку тек понеки пута привирно, неки пије ни привирно. Зарада је текла. Сиромаш

човјек се мучио, патио и новац давао, а банкар није радио и возио се аутом.

Кад је, прије рата, настала криза, онда су хрватски банкарни закукали у Београду. Рекли су: »Ми смо народна привреда. Није право да народна привреда пропадне.« Бивше власти у Београду обуставиле су исплату уштеда. То је значило да је бивша југославенска власт Првој хрватској поклонила око три милијарде новца хрватске сиротиње. Врана врани очију не вади. Било је ситних штедиша који су се убили што нису могли да живе поред својих крваво стечених новца у банци. Дотле је банкарима текла зарада као да се на свијету није догодила никаква криза.

То није доста. Банка је те новце уложила у разне индустрије. Тамо су радиле хиљаде сиромашних радника. Банка их је тако плаћала, да нису могли ни живјети ни умријети. С њихових жуљева текли су милиони у џепове банкара, који понескад нису ни знали откуд им толики новац притиче. Знали су само да притиче и хтјели још.

Било је људи који су за све то знали. То су били комунисти и други напредни људи. Чим су почели да говоре истину, одмах су ишли у затвор. Тамо су их пребијали, а многе су до мртва убили. Наши предратни затвори су били, великим дјелом, стјечиште најпапетнијих и најпоштенијих људи. Тадашња власт чинила је своје. Штитила је богаташе на штету народа.

Дошао је и тешки рат, велики историјски испит. Ту се видјело ко је народни. Главни заштитник гуликожа и лопова — краљ и влада — побјегли су. Народ се стао да бори. Банкарни су остали. За њих се мало што промијенило. Дошла је нова власт, фашистичка, која потпомаже богаташе. Дошло је вријеме да банкарни још више зараде. Од свег срца ставили су се они у службу тог доброг господара. Све своје новце,

ЗЛОЧИНЦИ И НАРОДНИ ГУЛИКОЖЕ СУ ОСУЂЕНИ

Стипетић инг. Ђуро на казну смрти стријељанем и трајан губитак политичких и грађанских права, те конфискацију имовине.

Пливерсић др. Бранко на 20 година лишења слободе са принудним радом, 10 година губитка политичких и појединих грађанских права, осим родитељских права, те конфискацију сјелокупне имовине.

Турковић Славко на 18 година принудног рада са лишењем слободе, 10 година губитка политичких и појединих грађанских права, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Катушић Ђуро на 20 година лишења слободе са принудним радом, 10 година губитка политичких и појединих грађанских права, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Милитар Иво у одсућности на казну смрти стријељанем и трајан губитак политичких и грађанских права, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Врбанић Милан на 10 година лишења слободе са принудним радом, 10 година губитка политичких и појединих грађанских права, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Црнидак Миливој на 5 година губитка политичких и појединих грађанских права, осим родитељских права, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Мондекар Виктор на 2 године принудног рада без лишења слободе, 1 годину губитка политичких и појединих грађанских права, те на конфискацију сјелокупне имовине.

све своје фабрике, сва своја предузећа упрегли су у кола фашистичког окупатора. Радник је и даље радио. Ако није хтио да ради, фашисти су га пребили на захтјев банкара. Чиновници су се мучили. Тражили су већу плату, али је нису добили, јер је, бајаги, слаб посао. Фабрике су радиле материјал за туђинску војску која је клала народ и палила мирна села. Банкарни су зарађивали и луповали. Док се народ у крви купао борећи се за слободу, банкарни су помагали непријатеља.

И сад, дођоше пред суд. Дошла је кока на сједало. Не сједе ту више стари суци, па да суде по старом законнику. Сад суди народ који је свијестан своје снаге. Отвара он старе књиге дуговања и проучава их, па пита: »Откуд толика богатства у сиромашном народу? Шта сте чинили од сиротињског новца? Зашто сте помагали крвницима?« Сједе народни суци, ситни људи па чијем су труду израсти ови милиони, сједе стари борци које су банкарни тукли производима својих фабрика. Из гробова дижу руке на оптужбу сви они што су у низу година помрли од глади, сви што су убијени по затворима, сви што су погинули у борби за слободу своје земље. И сви питају за рачун.

Дошао је враг по своје. Тиква иде на воду док се не разлупа. Нова је власт, нови су закони. Земља оном, ко је обрађује, али и зарада оном ко је зарађује. Ваља народу вратити све што је народно. Ваља из руке несавјесних богаташа истргнути народна добра. Ваља казнити све, који су помагали непријатељима народа. Ваља платити све рачуне.

Тако су положили рачун многи у Загребу, а тако их полагају широм државе. Кад се све сврши, народ ће бити богат, јер ће моћи да државу обнови како треба, па да нам буде срећна кућа задовољних људи и народа. Без тога нема ни људске правде.

скацију сјелокупне имовине, осим комплетног уређаја и инвентара обитељског стапа.

Луначек др. Валдемар на 3 године губитка политичких и појединих грађанских права и конфискацију сјелокупне имовине.

Кисељак Фрањо у одсућности на 10 година лишења слободе са принудним радом, 10 година губитка политичких и појединих грађанских права и губитак држављанства, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Симић Кармин у смислу чл. 4 одл. 2. Одлуке о заштити националне чисти Хрвата и Срба у Хрватској ослобађа се од сваке казне.

Клеменчић Еуген у одсућности на 10 година лишења слободе са принудним радом, 10 година губитка политичких и појединих грађанских права, губитак држављанства, те на конфискацију сјелокупне имовине.

Андрашевић Владо на 2 године лишења слободе и годину дана губитка политичких и појединих грађанских права, те конфискацију имовине.

Уједно се изриче одузеће свих предузећа, која су била у склопу Прве хрватске штедионице, односно Хрватске свеопште кредитне банке, а исто тако конфисцира се сва имовина оних талијанских банака, које су имале веза с овим предузећима и уколико се та имовина налази на територији Федеративне Југославије. Изриче се и конфискација сјелокупне имовине Прве хрватске штедионице и Хрватске свеопште кредитне банке.

Да ли вам је познато?

... да је у току прошле зиме у Холандији умрло од глади 50 хиљада људи.

... да је 3 хиљаде јеврејских војника који служе у британској војсци у Италији запогело штрајк глату у знак протеста због британске политике у Палестини.

... да ће у априлу 1947 године главни град Совјетског Савеза Москва прославити 800 годишњицу свога оснутка.

... да је државна фабрика ћебади у Вуковару надмашила мирнодопску производњу за 30%.

... да је Југославија у овом рату изгубила више од 10% становништва и више од 60% националног богатства.

... да је број незапослених у Италији у мјесецу септембру о. г. износио 1.256.847 особа.

... да је португалски диктатор Салазар одбио молбу коју је потписало 160 хиљада грађана главног града Лисабона и Опорта, којом су они тражили одгађање избора у Португалу, због чега је на изборима учествовао мање од 60% бирача а према тарђењу опозиције за владу је гласало ок 25% бирача.

... да је наша држава издала за лица која су се враћала након рата кућама око 155 милиона динара.

... да је у Истри отворено 259 хрватских и 81 талијанка основна школа.

... да је перадарство у Хрватској просјечно уништено ратом за 70%.

... да је у радионици Државних жељезница у Загребу за три мјесеца израђено 1.600 разних мостова.

... да је разараошки бијес фашизма уништио у Југославији 5.620 километара жељезничке пруге, 5.247 метара тунела, 23.795 метара жељезничких мостова, 1.420 цестовних мостова различите врсте, од којих само великих жељезничких мостова 504.

... да су недавни избори у Бугарској протекли мирно и без иједног испада.

... да је Комунистичка партија Палестине објавила проглас у коме критикује изјаву британског министра спољних послова и позива Јевреје да образују јединствени ослободилачки фронт у заједници с Арапима.

... да је у Лондону од 30 октобра до 10 новембра о. г. одржана Свјетска омладинска конференција на којој је била заступана омладина 63 земље, с преко 400 делегата, који су претстављали преко 30 милиона младих људи свих нација, разних политичких увјерења и раса.

... да је у тузланском округу засијано 140% земљишта више него прошле године.

... да је половина зехословачке индустрије уништено у овом рату.

... да ће велики жељезнички мост на Дунаву који веже Београд с Панчевом бити изграђен у мјесецу мају 1946 године.

... да ће од 1 децембра о. г. погетати иселовање свих оних лица која су се у Загреб доселила послје 10 априла 1941 године.

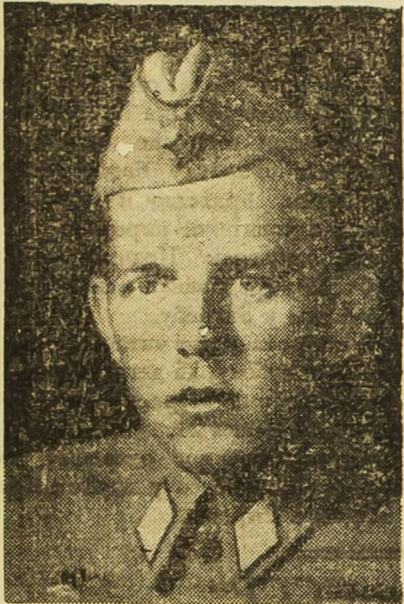
... да је у Југославији у рату порушено 566.095 зграда свих врста, и остављено без крова 1.735.500 становника.

... да су за сада код Франка остала још само три амбасадора и то, фашистички Бразилијански, профашистички Аргентински и амбасадор Велике Британије.

Шеста личка пролетерска и Седма ударна банијска дивизија прославили су трогодишњицу свога оснотка

У недјељу 25 новембра о. г. прославили су VI личка пролетерска дивизија и VII ударна банијска дивизија трогодишњицу свог оснотка.

У љутим свакодневним бојевима, у непрекидним маршевима, у тешким обрамбеним бојевима искова-

ГЕНЕРАЛМАЈОР БОКО ЈОВАНИЧ ПРВИ КОМАНДАНТ VI ДИВИЗИЈЕ

ли су се чврсти батаљони и бригаде, а круна свих успјеха било је оснивање VI дивизије, дивизије коју је дала јуначка Лика, она Лика која је пјевала и борила се, кад је окупатор палио и пљачкао. VI дивизија, то је миљеница народа Лике, јер он је у њу дао све своје — најбоље синове. Она је служила на част и понос свога народа.

Признање ударне моћи, чврстине и политичке свијести јесте одлука о ступању VI дивизије у став I Пролетерског корпуса. То је било видно признање као најбољој дивизији у Хрватској, то је била још већа обавеза према свом народу. Пут у Босну, битка за Травник, VI непријатељска офанзива, славне побједи код Мрковића, Пећке, Млиништа, VII непријатељска офанзива, борба за Дрвар, биле су одговор датом повјерењу.

Као доказ особитог признања за борбеност и заслуге ове дивизије у току народно-ослободилачке борбе, јесте указ Врховног команданта, којим VI дивизија постаје VI Пролетерска дивизија »Николе Тесле«. Борци VI дивизије поносно су понијели срп и чекић на својим капама, схваћајући то као још већу обавезу у борби за ослобођење своје домовине.

За ослобођење Србије дивизија креће на свој сјајан поход од Дрвара у Србију. Након четрдесет дана и четрдесет ноћи непрекидних борба преко Врбаса, Босне, Калиновика, Романије, Трескавице, Сутјеске, Зеленогорје, Пиве, Дурмитора, Таре, у сјајном налету VI Пролетерска дивизија стиже у Србију.

Покосни су били борци, када су стигли на тло Србије, јер је дошао давно жељени дан ослобођења Србије. Требало је помоћи српском народу, збацити тиранију Дражних четника.

Без одмора дивизија наставља свој пут у борбу, наставља писање славних страница своје историје: Земун, Шид, Илок, Врбања, Ђаково, Гарешница, Сл. Брод, Чазма.

Битком за Загреб VI дивизија је крупсала своје велике успјехе у ослободилачком рату.

Народ Лике је створио Шесту пролетерску дивизију, он је поставио њене темеље дајући своје синове за добробит читавог народа. Сваки успјех дивизије, то је уједно и успјех народа Лике. Трогодишњица дивизије то је уједно и њихова трогодишњица. Зато се сва Лика припремала да још једном изрази своју велику љубав према својој миљеници.

На рођендан VI Пролетерске дивизије наш народ с поносом говори о њеној славној прошлости и најславнијим биткама за ослобођење домовине, о великим дјелима дивизије која је увијек разносила пламен ослободилачке борбе, ширила братску љубав и учвршћивала велике тековине борбе.

*

Традиција и слава VII дивизије почела је на Банији. Она је тјесно везана за Банију и народ Баније. Ту у редовима првих оружаних сукоба у првим окршајима на обронцима Шамарице, на цестама, железничким и жандармеријским станицама. Калиле су се и челичиле прве групе ударника, оформљавало се језгро првих партизанских одреда, батаљона, бригада, а на крају и језгро VII ударне дивизије.

У борбама на Лебеници, крај Босанског Новог, на Чутићу, Мајуру, Меченчанима, Врнограчу, Вргинмосту, Бучици и на низ већих и мањих непријатељских упоришта, обиљежена је прва етапа славног пута првобораца Баније, од првих оружаних сукоба до формирања првих партизанских одреда и првих бригада.

Посебно к томе треба додати, као поглавље друге етапе пута, кога биљеже VII и VIII бригада у борбама последице свога формирања, кроз Славонију и Босанску Крајину.

Многе велике побједопосне борбе издржала је VII и VIII бригада — у Славонији Грубишно Поље, Шпановица. Гојиле, па онда борбе за ослобођење Бићаћа и Слуња и борбе за Бос. Нови и Двор, гдје је и формирана VII дивизија.

Од свог првог крштења у великим борбама за Нови и Двор, VII дивизија наставља да биљежи свој нови пут великим славним борбама и побједицама.

У Четвртој офанзиви, VII дивизија улази у састав главнине наших јединица, којом непосредно руководи Врховни штаб. У Четвртој офан-

зиви од Суђе до Рипачког Кланца, Дрвара, Пидриша, Неретве, Прења у Херцеговини па до Њехотиње у Санџаку. У Петој офанзиви пут преко Дурмитора, Пиве, Таре, Сутјеске, Зеленогорје, преко ријеке Босне и Врбаса, јесте најславнија епоха пута, којим је прошла VII ударна дивизија, од свог формирања до дана ослобођења.

Но, као круна свега тога може се још додати пут VII дивизије до Истре и борбе за ослобођење Истре. Ту су посљедњих дана ослободилачког рата, ношени великом љубави према братској Истри, јуришали борци и руководиоци VII дивизије не штедећи животе и заједнички са VIII кордунашком дивизијом у саставу IV корпуса и са осталим јединицама IV армије, извојевали велику побједу над непријатељем код Илрске Бистрице, гдје је потучена и уништена посљедња групација њемачких дивизија, која се покушала пробити од Ријеке према Трсту.

Славећи ову побједу борци и руководиоци VII дивизије дочекали су и другу још већу побједу у ослобођеној Истри, побједу наших народа, дочекали су давно жељени дан слободе, дан општег славља нашег народа.

VII дивизија и народ Баније часно су испунили свој задатак и допринијели свој удио у борби за слободу нашег народа.

За име Баније и за име VII дивизије, везано је име многих њезиних првобораца, који су се уздигли и израли у њезиним редовима. За њу су везана имена народних хероја Василија Гаћеше, Њине Мараквића, Николе Демове, Бронзић Живка и многих других који славно падоше не штедећи своје животе за слободу своје земље, за слободу свога народа.

Велики празник кога слави VII дивизија у трећој годишњици свог формирања, слави га и народ Баније, јер је то и његов празник. Ништа се одвојено не може говорити о побједицама и слави VII дивизије, а да се не да велико признање народу Баније, првенствено омладини која је кроз кишу куршума, излажући своје животе, пружала помоћ рањеним борцима VII дивизије. За вријеме највећих борби, пјесмом на устима у колонама доносила храну на положаје борцима, бодрила их и давала им снаге да свагда издрже и устрају до карја.

VII дивизијом поносан је оваки син Баније, сваки њезин борац и руководиоцац.

ШТАБ VII УДАРНЕ ДИВИЗИЈЕ У ГЛИНИ 1943 ГОД.

Суђење њемачким ратним злочинцима у Нирнбергу

21 о. мј. почело је у мјесту Нирнбергу у Њемачкој суђење 48-ици главних њемачких фашистичких злочинаца, међу којима се налазе Геринг, Хес, Рибентроп, Розенберг и многи други главни потстрекачи и организатори злочиначке њемачке фашистичке политике. Злочинцима суди вијеће међународног војног суда на челу са претсједником, британским суцем Лаврансом. Совјетски Савез заступају у овом међународном војном суду совјетски судица генерал-мајор Никиченко и замјеник потпуковник Волцков. Овај међународни војни суд створен је по одлуци лондонског споразума од 18 августа ове године.

Оптуженицима су додијељена и 26 бранитеља. Већ прије почетка суда они су покушали одложити суђење, али им није успјело. Суђењу у Нирнбергу, суђењу највећим злочинцима који познаје људска историја, цијели свијет посвећује велику пажњу. Послије војничког слома фашистичких освајача пред све народе поставио се је као најважнији задатак уништење организатора фашизма, организатора страшног рата, њемачких фашистичких ратних злочинаца. Код почетка суђења у Нирнбергу једна иста жеља и захтјев испуња све народе а то је, да ово суђење не смије бити по узору онога у Белзениу на којег се с правом тужи свако ко има и мало осјећаја за људе и ко и мало позна фашистичке злочине. Тако нешто не смије се поновити. Ако ништа друго суђење у Белзениу, на којем се је трошило дане и дане за нешто што се може ријешити у пет минута, претставља срамоту за побједиоце фашизма.

И на овом суђењу фашистички злочинци, главни међу њима као Геринг и Хес усуђују се нијекати своју кривицу.

Зар се може замислити да се утроши само и секунда времена на слушање овакових дрских лажи, које вријећају милионе жртава фашистичке тираније. Нико не сумња у то да има и превише много докумената о нечувеним злјерствима ових злочиначких типова и њихових слугу.

У оптужници која терети злочинце на суду у Нирнбергу налазе се документи о њемачким фашистичким злочинцима почињенима у Југославији као стријељање наших заробљеника, стријељање таоца у Крагујевцу и Крајеву, усташки и четнички злочини, уништење 70 хиљада Јевреја, паљење наших села и градова и интернирање Словенаца.

Као оптужни материјал против ових злочинаца нађено је стотине тона папира, књига и фотографија, али њих најбоље оптужују гробови дјете и жена, хиљаде злочиначки уморених људи по свим земљама Европе. И народи Југославије, и ојађени и уништени српски крајеви Хрватске, траже за ове звијери у људској сподоби заслужену казну. Како пише совјетска штампа »правда и свијет не могу да се помире са њиховим постојањем на земљи«.

ИЗ „ПРОСВЈЕТЕ“

СЕЉАЧКА ЖЕНА

Тужна је и болна прошлост наше жене, поготово сељанке. Живот жене у прошлости, то је хиљадугодишња мрачна тамница и мучилиште. Хиљаде година у људском друштву владали су мушкарци, а жене су биле запостављене и понижене. Све до наших дана жена је била неправдоно понижено створење (права ропкиња). У феудално (племићско или властелинско) доба, често пута жена сељанка морала је умјесто коња или вола да окреће велики дрвени точак и тако властелину меље житото. Пошто је за вријеме рада била гладна, па да не би јела властелиново брашно, имала је на устима мрежу као данас пси. А жене владајућих господара, које су се звале властелинке или племкиње, сматране су божанским бићима и анђелима, њима су пјесници пјесвали пјесме, а сликари их сликали као светлице.

Кад су људи направили новац и увели га у промет као једино платежно сретство, новац је постао господар људима, а жена је постала предмет куповине и трговине као и свака друга роба. Новац је био центар и управљач свега, а људи његове лутке које играју по његовој заповијести и клањају му се као најзвизишенијем господару.

Давно је прошло оно ропско доба кад су се људи продавали на сајму као стока, али живот жене, а нарочито сељанке, мало се поправио, све до овога народно-ослободилачког рата. У старој Југославији сељачке жене биле су запостављене, праве мученице. Мјесто жени било је у запећку или код огњишта. У неким крајевима жена није смјела ни да једе с мушкарцима, морала је стајати док они сједе и да шути док они разговарају. Школовање сеоске женске дјеце сматрало се непотребним, јер су неки говорили да је жена по природи глупа и неспособна за образовање, културни и јавни рад.

Али на крају свега тога дошао је ослободилачки рат у коме су жене доказале да су сва та тврђења погрешна и неистинита. У тешким ратним годинама, жене, нарочито сељанке, дошле су у врло тежак положај, не само као привредне раднице већ и као мајке које рађају и васпитају сеоски подмладак. На њихова леђа пала је пољопривредна производња и оне су морале утрострученим снагама да обрађују земљу, да одгајају дјецу, да чувају стоку и кућу, да се брину за рањенике и да снабдијевају нашу војску. Поред свега тога жене су биле организаторице и извршитељице народне власти на ослобођеном земљишту. И жене су, вршећи те дужности, задивиле не само наше народе, него и све друге народе свијета. Јер, наше жене нијесу само својим радом у позадини помагале народну ослободилачку борбу, него су и с пушком и бомбом у руци, упоредо са друговима мушкарцима, учествовале у најкрвавијим борбама и најстрашнијим јуришима, неустрасиво и херојски, не заостајући нима ло за друговима мушкарцима. Жене, мајке, слале су дјецу своју на фронт, а саме се бринуле за све у позадини. Велике су и значајне рјечи Ивке Францетић које гласе: »Имам седморо дјеце у борби, а ја сам осми борац у позадини«. И не само да су се бориле жене једнога мјеста или краја, него из свих мјеста и крајева. Српкиње, Хрватице, Словенке, Македонке и муслиманке, све су слале своје најмилије у народну војску, збрињавале дјецу и рањенике, градиле бајте, желе жито испред непријатељских бункера, гинуле у првим редовима фронта, и у слободи почеле ударничким радом на обнови земље.

Огромне су жртве које су жене дале у борби за слободу, али су и велики плодови те борбе. Жене су

извојевале сјајну и величанствену побједу над мрачном прошлосту и и постале равноправне с мушкарцима. Данас су жене у нашој земљи слободне и раде напоредо с мужем и братом у свим пословима. Отворене су им све школе, сва звања и право на рад, тако да од самих жена, од њихове воље и љубави према раду, зависи и њихов успјех и напредак. А све су то постигле заједничком борбом са својим друговима радним људима. Ово извојевано право и слобода нарочито је важно за жене на селу. Наше жене сељанке не смију више бити неписмене, запуштене и занемарене. За њих је настао нови живот. Жене на селу морају много учити, како би могле свој стари ропски начин живота претворити у нови, срећан и задовољни живот, живот који заслужује жена као мајка људскога рода. Без напредне просвијешћене жене сељанке не може се ни замислити напредно и просвијешћено село.

МИТАР ПОПАРА

„Југославија - СССР“

Под именом »Југославија — СССР« изашао је из штампе I број часописа Друштва за културну сарадњу Југославије са СССР. Овај број часописа посвећен је 28-годишњици Велике Октобарске Револуције. На 48 страна, умјетнички опремљен са много слика, он даје низ актуелних чланака из пера совјетских и југославенских научника и књижевника.

Др. Симиша Станковић пише о великој годишњици, Владислав Рибникар о нашим културним везама са народима Совјетског Савеза, Милован Ђилас пише о сусрету са Стаљином. Часопис доноси велики чланак Ј. В. Стаљина о Лењину. Бивши претсједник Академије наука СССР В. Л. Комаров даје у чланку Наука и рад приказ совјетских научника одликованих орденом Хероја Социјалистичког Рада; Танасије Младеновић пише о годишњици ослобођења Београда.

У литерарном дијелу тај број до-

ИЗ ПОДОДБОРА СРПСКОГ КУЛТУРНО-ПРОСВЈЕТНОГ ДРУШТВА »ПРОСВЈЕТЕ« ЗА ГРАД ЗАГРЕБ

Оснивање »Просвјетне« читаонице
Подобор српског културно-просвјетног друштва »Просвјета« у Загребу одржао је 24 новембра о. г. своју редовну сједницу. На тој сједници је закључено да се отвори читаоница. Овај закључак је веома важан јер ће читаоница бити мјесто и средиште које ће окупљати, међусобно повезати и зближити све чланове »Просвјете« у Загребу. Она ће развијати и унапређивати интересе културног, просвјетног, привредног и политичког живота Срба у Хрватској. Она ће чувати и продубљивати тековине велике народно-ослободилачке борбе, нарочито љубав, братство и јединство српског и хрватског народа.

Овај закључак Подобора радосно ће поздравити сви Срби и Српкиње у Загребу.

Свечано отварање читаонице одржаће се у суботу, 15 децембра 1945, у просторијама »Просвјете«, Прерадовићева улица 21.

Програм свечаног отварања читаонице објавиће се у идућем броју »Српске Ријечи«.

носи радове Максима Риљског, Радована Зоговића, Николаја Тихонова, Чедомира Миндеровића. Милован Богдановић пише о октобарским гостима Југославије — Горбатову, Еренбургу и Собољеву.

У умјетничком прегледу даје се приказ пројекта споменика на успомену прелаза Црвене армије преко Дунава код Батине Скеле, који је израдио Антон Аугустинчић. Бихаљи — Марив пише о Илији Репину о сликару руског реализма. Емил Цајек даје приказ совјетске музике код нас.

Један чланак говори о спровођењу избора за Врховни Совјет СССР и доноси 16 портрета претсједника савезних република.

Поред наведених чланака »Југославија — СССР« доноси календар совјетских значајних датума, југославенско-совјетску хронику, културну хронику и извјештај Друштва за културну сарадњу Југославије са СССР.

Болани Дојчин

Разбоље се војвода Дојгине
У Солуну граду бијеломе,
Боловао за девет година;
По Солуну не зна за Дојгина,
Они мисле, да је преминуо,
То се зудо на далеко гуло,
Чак далеко у земљу Арапску,
Загво је Усо Арапине,
Једнак зуго, једнак седла вранца,
Право оде ка Солуну граду,
Те он паде под Солуну града,
Под Солуну у поље широко,
Усред поља шатор разавео,
Од Солуна иште затогника,
Да изађе њему на мејдана,
Да јунашки мејдан подијеле.
У Солуну не има јунака,
Да изађе њему на мејдана;
Дојгин био, па се разбољео;
Био Дучка, па га боли рука;
Јест Илија луда ацамија,
Оно боја није ни видјело,
А камо ли с киме угишило,
Та ако би оно и изашло,
Ал' му не да остарила мајка:
»Не, Илија, луда ацамијо!
Тебе хоће Арап преварити,
Те ће ми те луда погубити,
Оставити саморану мајку.«
Кад то виђе црни Арапине,
Ће јунака у Солуну нема,
Па изиђе њему на мејдана,
Па Солуну је порез ударио:
Све на двора по јалова овна,
По фуруну љеба бијелога,

И по товар вина црвенога,
И по кондир жежене ракије,
И по двадесет жутијех дуката,
И по једну лијепу ђевојку,
Ја ђевојку, ја невјесту младу,
Којано је скоро доведена,
Доведена, јоште нељубљена.
Сав је Солун порез изредио,
Редак дође двору Дојгинову;
Али Дојгин никога не има,
До имаде лјубу вијерницу
И Јелицу своју милу сеју;
Оне јадне порез састављале,
Ал' га нико да однесе нема,
Јер га Арап приватити неће
Без Јелице лијепе ђевојке.
Оне су се јадне узмугиле;
Сједе Јела брату више главе,
Рони сузе низ бијело лице;
Те је брату лице покапала;
Тах' се јадан Дојгин разабрао,
Па бесједи болани Дојгине:
»Двори моји, огњем сагорели
А кале ми брже прокапасте?
Да ми није умријети с миром.«
Проговара Јелица ђевојка:
»О мој брате, болестан Дојгине!
Нису твоји двори прокапали,
Но су сузе Јелице сестрице.«
Тах' говори болестан Дојгине:
»Шта је, село, ако Бога знадеш!
Ал' је вама љеба нестануло?
Али злата, ал' бијела платна,
Немаш гиме на ћерћефу вести,
Немаш гиме, ал' немаш по земју?«
Проговара Јелица ђевојка:

»О мој брате, болани Дојгине!
Доста има љеба бијелога,
А још више вина црвенога;
Доста злата и бијела платна,
Имам гиме на ћерћефу вести,
Имам гиме, и имам по земју;
Ал' да видиш и друге невоље!
Јест дошао Усо Арапине
Под Солуну у поље широко,
Од Солуна иште затогника,
Да изиђе њему на мејдана;
У Солуну не има јунака,
Да изиђе њему на мејдана;
А кад виђе црни Арапине,
Он удари порез на Солуну:
Све на двора по дебела овна,
По фуруну љеба бијелога,
И по товар црвенике вина,
И по кондир жежене ракије,
И по двадесет жутијех дуката,
И по једну лијепу ђевојку,
Ја ђевојку, ја невјесту младу;
Сав је Солун порез изредио,
Редак дође на твоје дворе:
Ти не имаш брата никаквога,
Да саставља порез Арапину,
Но смо јадне саме састављале,
И ми јесмо порез саставиле,
Ал' га нико одијети нема,
Јер га Арап приватити неће
Без Јелице баш твоје сестрице;
А гу ли ме, болестан Дојгине,
Ја не могу љубит' Арапина,
Чу ли брате, за живота твога.«
Тада реге болани Дојгине:
»Хеј Солуне, огњем сагорео!

Ће у тебе не има јунака,
Да изађе Арапу на мејдан,
Но ми не би умријети с миром.«
Па дозива љубу Анђелију:
»Анђелијо, моја вјерна љубо!
Иди узми дора дебелога,
Те га води моме побратиму,
Побратиму Петру налбантину,
Да ми кује вересијом дора,
Хоћу исти Арапу на мејдан,
Хоћу исти, ако доћи нећу.«
Једнак њега љуба послушала,
Она узме дора дебелога,
Одведе га Петру налбантину,
Кад је виђе Перо налбантине,
Још је њојзи био говорио:
»Снахо моја, танка Анђелија!
Зар је мене побро преминуо,
Те ти водиш дора на продају?«
Ја говори дилбер-Анђелија:
»Мој ђевере, налбантине Перо!
Није тебе побро преминуо,
Но се тебе побро поздравио,
Да му кујеш вересијом дора,
Да он иде Арапу на мејдан;
Кад се врати, да ти потков плати.«
Проговара налбантине Перо:
»Анђелија, моја снаха мила!
Ја не кујем коње вересијом;
Ја ми дадеш твоје оке гарне,
Ја их љубим, док се побро врати
И док мене потковицу плати.«
Анђелија љута и проклета,
Она плану, као ватра жива,
Па одведе некована дора,
Те доведе болестан Дојгину.

Питања и одговори

ПИТАЊА:

- 1) Шта је УНРА?
- 2) Шта је Британски империј?

ОДГОВОРИ:

1) УНРА је удружење уједињених народа основано по савезницима у циљу помоћи храном, одјећом, намирницама и осталим материјалом народима који су пострадали од фашистичке окупације у овом рату. Сви уједињени народи обавезали су се плаћати извојени годишњи допринос од кога се набављају предмети којима онда УНРА снабдијева народе. Највећи допринос дају три велике савезничке државе, а то су Савјетски Савез, Сједињене Државе Америке и Британски империј. За годину 1946 установљено је да највећу помоћ требају Пољска, Бијела Русија, Југославија, Белгија, Кина, Кореја и Грчка. Помоћ од УНРЕ враћају државе, које добивају, касније, кад се опораве. Немају је ради тога мишљење да су УНРИНЕ поштом поклони или нека врста милостије, него их треба сматрати позајмицом. Југославија, у којој су непријатељи и његови усташки и гетински помагачи кроз гетини године окупације провели толика разарања и уништења, враћају УНРИ тим буду прилике уређене вриједност позајмљене робе, намирница и стројева.

2) Британски империј обухваћа заједницу народа енглеског поријекла и њене колоније. Британски империј састоји се од матице земље: Британије, која је острво, а у коју спада Енглеска, Велс и Шкотска. Затим доминиона, Канаде, Аустралије, Нове Зеландије, Јужноафричког савеза и Сјеверне Ирске (Улстера) — царства Индије те колонија, које се налазе на свих пет континената земаљске кугле. Матица земља — британски оток — има своју властиту од народа изабрану владу, а исто тако и доминиони, док колоније имају управу енглеских

геновишка. Веза између матере земље и доминиона је круна (краљ). Индија је у неку руку самоуправа и федерални облик колоније. Енглески краљ има титулу цара Индије.

Британске колоније су слиједеће:

а) у Европи: Гибралтар и Малта;
б) у Азији: острво Ципар, југоисточни дио Арабије тзв. Хадрамаут, Бахренска острва у Перзијском Заљеви, острво Цејлон, Индија, сјеверо-западни дио Борнеа, Бурма, полуоток Малака, Хонг-Конг у Кини и мандатна подручја Палестина, Трансјорданија и Ирак (Мезопотамија) те Египат који је самосталан, али има енглеске војничке посаде.

в) у Африци: Кандија, Сиера Леоне, Златна Обала, Ашанти, Нигерија, Бегуана, Басута, Свази Земља, Њаса, Уганда, Занзибар, Танганика, Кенија, Сомалија, Родезија;
г) у Америци: Хондурас, Антили, Гујана;

д) у Аустралији: источну половицу Нове Гвинеје и већину Полонезијских и Меланезијских острва у Тихом Океану.

ДОМИНИОНИ су независне, аутономне државе повезане с матицом земљом једино заједничким поданством и круном. Доминиони имају своје слободно изабране народне скупштине (парламенте) и своје владе, а Британски империј претставља у њима краљевски гувернер, који нема никакве стварне власти него је претставник повезаности са осталим доминионима и матицом земљом. ЦАРСТВО ИНДИЈА има федерални устав на папиру, али сам народ не управља земљом него енглески геновици. На челу управе је подкраљ Индије, кога именује лондонска влада а засједа у мјесту Делфи. МАНДАТНА ПОДРУЧЈА (мандати) су такве земље гдје је поједина велика сила добила међународно овлаштење да управља тим

ОМЛАДИНАЦ УДАРНИК У ФАБРИЦИ

подручјем дотле док народ, који га настањује, не буде толико политички зрелост да сам собом узмогне управљати. Мандати су заправо једна од специјалних којом су се послужиле западне велесиле на крају првог свјетског рата, да би на што бржи начин подијелиле између себе турско царство и бивше немачке колоније.

Жто се тиче управе колонија Енглези су се служили разним тактикама — и ту постоји гитаво замјешаније. Има гу колонија с обустављеном самоуправом (напр. у Африци), протектората, колонија са самоуправом, са гувернером на челу, са сувласништвом, (на пр. Суецки гдје је сувласник Египат), насеља (Сетлман), садова (Плетишан), војничких претходница (Милитери аутпост), станица итд. Главни је код свих тих назива управе Енглезима било то да задрже за себе привредно искоришћавање тих земаља, а њима је остављено да се, уз енглески надзор, културно развијају.

Укупна површина Британског империја запрема око 40 милиона кв. километара са преко 560 милиона становника, дакле нешто мање од једне четвртине земаљске кугле и преко четвртине свих становника на земљи.

Омјер између Енглеске и њеног царства је тај да Енглеска запрема $\frac{1}{130}$, што значи стотридесети дио површине и $\frac{1}{12}$, дванаести дио становништва свога Империја. 46 милиона Енглеза влада и црпи корист од пола милијарде других људи, који ни расно, ни језично, ни културно немају с њима никакве везе.

Колоније су потребне Енглецима да им прибављају јефтине сировине, јефтину радну снагу и сигурно тржиште, да би њихова индустрија могла радити, а коју робу они онда другима скупо продавају. Демократски би било од Енглеза да напусте колоније и оставе тамошњим народима да сами собом управљају и живе без татора.

Вели њојзи болани Дојгине:
»Аићелија, моја вјерна љубо!
Је л' ми побро дора потковао?«
Писну Аића, како љута гуја:
»Господару, болани Дојгине!
Бог убио твога побратима!
Он не кује коња вересијом,
Но он иште моје ози црне,
Да их љуби, док му потков платиш;
Ја не могу налбанте љубити,
Та, Дојгине, за живота твога.«
Кад то зго болестан Дојгине,
Он говори вијерници љуби:
»Аићелија, моја вјерна љубо!
Оседлај ми дора дебелог,
Изнеси ми коње убојито.«
Па позиве сестрицу Јелицу:
»О Јелица, моја мила сејо!
Донеси ми једну крпу платна,
Утегни ме, селе, од бедара,
Од бедара до витих ребара,
Да се моје кости не размину,
Не размину кости мимо кости.«
Хитро су га обје послушале:
Љуба седла дебела дората,
И износи коње убојито;
А сеја је доносила платно,
Утегоше болана Дојгине
Од бедара до витих ребара,
Припасаше сабљу Аламанку,
Приведоше дора од мејдана,
Турише га дору на рамена,
Додоше му коње убојито;
Познаде га доро од мејдана,
Па му оде силаи поиграваг.
Окреку га Дојгине низ гаршију:

Колико му силаи подиграва,
Из каддре искаже камење.
Ал' говоре солунски трговци:
»Вала Богу! вала јединоме!
Од како је Дојгине преминуо,
Није бољи јунак прошао
Кроз Солуна града бијелог,
Ни бољег коња пројахао.«
Оде Дојгине у поље широко
Ка шатору црна Арапина.
Кад га виђе црни Арапине,
Од страха је на ноге скозио,
Па говори црни Арапине:
»Ој Дојгине, да те Бог убије!
Јоште ли си, море, у животу?
Ходи, јолдаш, да пијемо вино,
А проћи се кавге и ђавола,
Цаба тебе порез од Солуна.«
Ал' говори болани Дојгине:
»Изић', курво, црни Арапине!
Изићи ми на мејдан јуначки,
Да јуначки мејдан дијелимо,
А ласно је пити рујно вино
»И љубити солунске девојке.«
Вели њему црни Арапине;
»Богом брате, војвода Дојгине!
Ти се проћи кавге и ђавола,
Но одјаши, да пијемо вино,
Цаба тебе порез од Солуна,
И цаба ти солунске девојке;
Кунем ти се Богом истинитијем,
Да ти овђе никад доћи нећу.«
Кад то виђе болестан Дојгине,
Ђе му Арап изићи не смије,
Он нагони дебела дорина
На његова бијела шатора,

На коњу му шатор претурио.
Кад га видиш гуда под шатором!
Под шатором трчест девојак,
Међу њима црни Арапине.
Ја кад виђе црни Арапине,
Ђе га с' Дојгине оканити неће,
Он се вати вранцу на рамена,
А у руку коње убојито;
Изићоше у поље широко,
Наљутише коње од мејдана.
Проговара болестан Дојгине:
»Удри, курво, црни Арапине,
Удри прије, да ти жао није.«
Баци коње црни Арапине,
Да удари болестан Дојгине,
Ал' се доро боју наугио,
Клеге доро до зелене траве,
Високо га коње претурило,
Те удара у земљицу црну,
Пола коња у земљу нагнао,
А пола се одломало било.
Кад то виђе црни Арапине,
Плећи даде, бијежати стаде,
Право бјежи к бијелу Солуну,
А за њиме болани Дојгине.
Таман Арап на врата Солунска,
А стиже га болани Дојгине,
Па потегне коње убојито,
Прикова га Солуну за врата,
Па повади сабљу Аламанку,
Те Арапу одсијеже главу,
Па на сабљи главу дохитио,
Арапове ози извадио,
Ози зави у танка јазлука,
Баци главу у зелену траву,
Па он оде тамо уз гаршију,

Кад је био побратиму своме,
Побратиму Петру налбантину,
Он дозивае свога побратима:
»Изић', побро, да ти потков платим,
Што си мене коња потковао,
Потковао вересијом дора.«
Проговара Перо налбантине:
»Побратиме, болани Дојгине!
Нијесам ти дора потковао:
Ја се, брате, мало нашалио,
Аићелија љута и проклета,
Она плану, како ватра жива,
Па одведе некована дора.«
Њему вели болестан Дојгине:
»Изић' амо, да ти потков платим.«
Он изиће пред свога дућана,
Ману сабљом болани Дојгине,
Налбантину одсијеже главу,
Па на сабљи главу дохитио,
Извадио ози налбантину,
Ози зави у јазлука танка,
Главу баци на мермер-гаршију,
Право оде двору бијеломе.
Пред двором је дора одсједио,
Па он сједе на меку ложницу,
Па извади ози Арапове,
Те их баци својој милој сеји:
»Ето, селе, ози Арапове,
Нека знадеш, да их љубит' нећеш,
Селе моја, за живота мога.«
Па извади ози налбантове,
Те их даје љуби Аићелији:
Нај ти, Аићо, ози налбантове,
Нека знадеш, да их љубит' не ћеш,
Љубо моја, за живота мога.«
То изусту, а душу испусти.

Колико задруга имамо?

Познам неколико срезова који извјештавају да имају по 20—30 задруга и поносе се тим. Кад дођеш к њима и поближе распиташ, онда је слика сасвим друкчија. Од 20—30 задруга, једва се пет регистровало код суда, а 1—2 су се учланиле у савез. Неке хоће у савез, али се нису регистровале код суда.

Какве су то задруге које се нису регистровале нити су се зачланиле у савез? То уопште нису задруге. То су скупише људи који се баве послом набавке. Они ником не одговарају, не примају директиве од никога, раде како хоће, како посао налети. Ми, задругари, тврдимо да је задруга друштвени облик који је бољи од старог, трговачког и банкарског. Овакве задруге, које не испуњавају законске и задружне прописе, горе су од старих друштава. Горе су по томе што ником не одговарају. Може се десити неправилност, губитак. Ко ће то намирити? Суд и власт немају ослоња да заштите људе од губитка.

Онда се деси да овакве »задруге« притговарају како Главнапрод рђаво ради, како ДОПХ не ваља, како трговци варају народ. Ако код Главнапрода, код Допха нешто не ваља, власти ће то да уклоне. То су друштва са законском формом. Ту је лако законски поступати. И трговца власти могу да уразуме и прихвати како треба, ако не ради правилно. А, кога ћеш прихватити овдје? Сви се изговарају један на другог.

Не, то тако не иде! То није демократија ни задружна, нити икаква. У демократији, на првом мјесту, мора да буде реда, да се зна шта ко ради, шта ко смије, шта не смије. Мора се тачно знати ко је по чему задужен, ко је одговоран за успјехе и неуспјехе. У демократији свако одговара народу за свој рад. Стога демократија има своје законе које морамо да поштујемо.

Па, због чега је све овако? Као и свагдје, и овдје има разних узрока. Има случајева па задругу воде људи којима баш добро дође ако задруга није регистрована ни учлањена у савез. Ту онда нема контроле,

па се може понешто радити и за свој рачун. Може се и зарадити. Може се роба намакнути рођаку и пријатељу. Ако га ухватиш, слећи ће раменима и казати: »Шта сам ја крив? Ето, ту су задругари, они су ме овластили.« На овај начин, такве »задруге« могу бити красно склониште шпекулантима, саботерима и народним непријатељима.

Истину да кажемо, таквих случајева нема много. Више узрока лежи у непућености и незнању. Народ је узео власт у своје руке. Ту је мноштво најбољих људи запослено по другим секторима: у народној власти, у војсци, у државним установама. Сви су се они посветили својим дужностима и, помало заборављају задругарство. Често пута га сами не разумију. Задруге руководе, често, људи који не познају рад. Не знаду да се снађу. Чак не знаду ни да задругу треба регистровати, ни како се то ради. Једино је чудно да се око тога не постарају, да се не распитају, да не траже савјете и упуте. Не познавајући рад, они се запетљавају, а то може да има незгодних посљедица.

Стога је потребно и да народна власт посвети више пажње задругама, које су важан сектор наше привреде. Потребно је да се задружни одбори боље упућују у рад задруга, да обилазе задруге, да их упућују, помажу и строго контролишу. Руководиоци задруга морају да траже савјете и упуте, да настоје да раде што је могуће боље.

Иначе, нека се не регистроване задруге не чуде, ако им сутра Главнапрод не да робу, ако их запита: »Ко сте ви? Ви нисте задруга, ви немате права да радите.« Нека се не чуде ако помоћ УНРЕ не буде шпала преко задругу. Шта ће тада руководиоци казати задругарима? Шта ће њима рећи задругари, народ?

Значи: региструјмо задруге одмах, учлањујмо се у савезе, отварајмо течајеве за пословође, шаљимо задругаре у течајеве. Питање кадра је данас најважније. Значи, даље, припазимо добро није ли ко у задрузи који би хтло да ту народу нашкоди. Б. П. С.

Обавјештење колонистима

Свакодневно у ово Министарство долазе појединци, тражећи да им се молбе за дојелу земље ријеше појединачно и изван општег плана.

Међутим, све молбе које су појединци доставили овоме Министарству, предали својим војним јединицама или мјесним властима, достављене су Федералним владама односно Министарствима пољопривреде оне федералне јединице гдје је молилац рођен. Ова Министарства федералних влада прегледају молбе и одабирају које треба усвојити, а које одбити. Оне молбе, које треба усвојити шаљу са предлогом Министарству колонизације ДФЈ у Београду, да се усвоје. Након што Министарство колонизације ДФЈ у Београду добије ове молбе са предлогом да се усвоје, доноси одлуке, извјештава федералне владе о одобреним молбама, а ове извјештавају интересите преко

среских и мјесних народних власти. За све колонисте из једнога среза уговара се заједнички дан поласка у Војводину.

Све се молбе рјешавају на овај начин, а који је предвиђен и у самом закону. Без предлога федералних влада и мјесних одбора молбе се не могу рјешавати.

Скреће се пажња интереситима да појединачно не долазе у ово Министарство тражити да им се њихове молба појединачно — прекоредно ријешу, јер се само непотребно излажу трошковима и ометају редован рад на спровођењу постављеног плана за колонизацију.

О рјешењу сваке молбе, да ли се она усваја или се одбија, молилац се извјештава преко мјесних власти.

(Из Министарства колонизације ДФЈ у Београду, 23 новембра 1945 год. број 10463).

О кукурузовини

У данашњим временима морамо ради прехране наше стоке, особито сада последице овогодишње суше, настојати сву крму прибрати, добро је спремити, да би имали што вриједнију сточну храну. Међу добру сточну храну убраја се и кукурузовина само ако је добро спремљена и сачувана. Када знамо, да је у многим предјелима кукурузовина 20.3, шпеничне сламе 10.9, а зобене сламе 17, онда је јасно, да је предња тврдња основана. Додуше, у многим пређелима кукурузовина није толико цијењена, колико заслужује, а то је редовито у оних крајевима, гдје обично имаде довољно друге вредније хране. Али за ову зиму, кад су ливаде услјед суше подбациле, мораће и господари из тих, иначе крмом богатих крајева посветити велику бригу прибраву и спремању кукурузовине, ако хоће да им стока дочека прољеће барем у довољној кондицији. Сваки господар добро знаде, какве захтјеве ставља на прољеће на своју радну стоку, а ако она није преко зиме храњена тако, да може тешке прољетне радове ваљано обавити, онда се не може надати ни

доброј жетви јер са слабо храњеном стоком неће моћи обавити орање и друге послове.

Кукурузовину треба одмах последице брања кукуруза посјећи и суху сложити у купове или камаре, да не би закисавала. Закисела кукурузовина не само да је изгубила у хранивости, него ју ни стока неће јести. У неким крајевима је уобичајено храњење кукурузовином тако, да се у јасле бацају читави снопови пред стоку, што пије добро, јер стока обрети лишће, а остало остане.

Ваљда ће се ове зиме тај обичај напустити. Данас у помањкању сточне хране, биће господари принуђени што рационалније искористити расположиву крму. То се најбоље постигне тако да се тањи дио стабљике и лишћа сасјечка за храну, а дебљи дијелови се такођер сасјечкају и употребе за стелу. Ако се сјечкана кукурузовина мјеша другом крмом, нарочито сточном репом, онда се смјеси повећава хранивост, а стока је још слађе једе.

(Из »Господарског листа«)

Задружно обрађивање земље у Оприсавцима

Послије ослобођења наше земље приступио је народ комасацији и канализацији на хатару села Оприсавци.

За вријеме додјелбене расправе нас тринаесторице сељака сложили смо се и основали пољопривредну задругу, па у заједници обављамо рад на посједу који смо скупно добили.

Ово је прва задруга те врсте у нашој држави. Остали сељаци, који су појединачно примили посјед, увјерили су се у овој јесенској обради земљишта да је задругарство заиста добра замисао, која ће безувјетно имати успјеха. Наше народ-

не власти изашле су нам у сваком погледу у сусрет, те су нам за јесенску сјетву уступиле један трактор са плугом, па је земља без икаквих потешкоћа обрађена на вријеме. На употребу нам је додијељена и једна вршаћа гарнитура. Још нам недостаје доста пољопривредних стројева и оруђа, али ће народна власт и у том погледу помоћи нашој задрузи. У задрузи имамо и задругара с тракторским испитом што такођер много доприноси успјешном раду наше задруге.

Задругар ЈОСИП ТУНУКОВИЋ

(»Задругар«)

РАД ПРОДУКТИВНЕ ПОСТОЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ У СПЛИТУ

Прије три мјесеца у Сплиту је обновљена »Продуктивна радничка постоларска задруга«, која веома успјешно ради. Задруга је започела радити са 16 чланова а данас, последице тромјесечног пословања, броји 53 члана. Чланови су у задругу доијели сав свој алат и инвентар те учествују у производњи свим својим радним способностима. Задруга посједује двије радионице и једну пословницу, те сав потребни алат, стројеве и намјештај. Рад постоларске радионице на обнови може се видјети из резултата њена рада кроз три мјесеца. За то вријеме, у радионици је израђено 2.010 пари нових ципела, а поправљено је 4.500 пари. Недавно је за дјецу из дјечјих домова израђено 23 пара кожнатих и 60 пари платнених ципела. Те су ципеле за дјецу радници израдили бесплатно.

На приједлог управе приређен је ударнички дан у Солину. Цијела задруга с алатом и стројевима препла је у село Солин и тамо сељацима бесплатно поправљала ципеле. Само за три сата задругари су сељацима бесплатно поправили 197 пари ципела.

(»Задругар«)

„РЕКЛАМ“

завод за оглашавање

власник

ДРАГУТИН МАЧУКА
ЗАГРЕБ

Медулићева улица број 18
Телефон 31-08
УТЕМЕЉЕНО 1922. ГОД.

Јавља свим својим циј. пословним везама и пријатељима из доба прије рата, да је након станке од више четири године, опет започео са пословањем.

Овлаштено заступство
издавачког предузећа

„ПРОСВЈЕТА“

Овлаштено ген. заступство
огласног дијела

„СРПСКЕ РИЈЕЧИ“

Огласи за „Српску Ријеч“
наручују се телефоном
31-08

Украјинска Совјетска Социјалистичка Република

На изложби фотографија и докумената »Братство народа СССР« у Москви приказан је развој и живот свих држава Совјетског Савеза. Из множине фотографија, које приказују најзначајније гране живота појединих совјетских република, видимо како поједина државна јединица живи и напредује, какав је њезин господарски живот и њена народна култура.

У скупини фотографија »Украјинска Совјетска Социјалистичка Република«, приказује се множина снимака из бројних подручја рада Украјине. Ту видимо славног рудара Алексеја Стаханова и Марију Демченко, почетницу стахановског рада у сељачком господарству, даље сељачку сликарницу народних мотива Марију Власенку и народнога глумца СССР Јулу Гната, утемељитеља кијевског позоришта »Ивана Франка«.

Украјина је дио Совјетског Савеза; заузима југозападни дио источноевропске равнице са дијелом Карпата са полуостоком Кримом. На југу граничи са Црним и Азовским Морем. Украјина захвата дио ушћа ријеке Дњепар, ушће јужнога Буга и Дњестра, западну страну ушћа Буга и простире се до ушћа Дунава.

Украјина има благо поднебље, особито на југу, плодну земљу и велика подручја степе и шуме. У Украјини налазе се велике количине црнога угљена, жељеза, живог сребра, соли, а у западном дијелу такођер нафте.

Велике водене снаге дају богати извор електричне енергије.

Украјина је једна од главних пољоделских покрајина Совјетског Савеза, те по засијаној површини надмашује све друге покрајине. Гаји све врсте житарица, шећерну репу и сунчанице. Обрађивање земље је механизовано. По броју машинско-тракторских станица и разних земљорадничких стројева, Украјина је међу првим државама Совјетског Савеза. Украјина је житница Совјетског Савеза.

За вријеме совјетске владавине допринос житарица повећао се за 40%, а шећерне репе за 60%.

Украјина је једно од најзначајнијих рударско-индустријских подручја с великим налазиштима каменог угљена и жељезне руде. У њој је усредоточена топионица и тешка индустрија, производња локомотива, рударских стројева, трактора и оруђа.

Развијена је кемичка индустрија, индустрија шећера и живих намирница. Откада је Украјина саставни дио Совјетског Савеза, производња угљена је потростручена.

У жељезничком промету заузима Украјина прво мјесто у Совјетском Савезу. Велики градови Украјине јесу: Кијев с 800 хиљада становника, а исто толико становника броји Харков.

Успјеси на подручју народне просвјете у Украјини су велики и доказ су побједе Лењинско-Стаљинске народноне политике.

Број непотпуних средњих школа порастао је за вријеме совјета за 24 пута, а број ученика се повећао за 56 пута.

До велике Октобарске револуције није имала Украјина школа на украјинском језику, сада имаду сви народи који живе у Украјини, своје школе, на њиховом материњем језику.

У Украјини нема села у којем не би било књижице. Земљом крстари велика мрежа путујућих књижица. У совјетској Украјини било је 6.050 јавних кинематографа.

Штампа је у Украјинској Совјетској Републици постигла велике успјехе. Године 1913 излазиле су у Украјини 172 новине, а године 1938, 1570 новина са накладом од 5,800.000 примјерака.

Прије Октобарске револуције било је у Украјини 19 високих школа које је полазило 26,700 ђака, а почетком године 1939 биле су 142 високе школе са 123.100 ђака. Године 1939 било је 125 радничких факултета са 24.000 ђака-радника. На челу знанственог рада у совјетској Украјини стоји Свеукрајинска Академија Знаноности са 145 знанствених завода и њиховим подружницама те 45 земљорадничких и других постаја.

У кратким потезима показали смо велико богатство Украјине, која осим великих површина плодне земље имаде и много руднога блага нарочито прворазредног угљена и жељеза и других руда, па се види зашто су Нјемци, откада је Хитлер дошао на власт, настојали, да се дочепају Украјине. Украјина није само житница Русије, Украјина је и житница Европе. Украјина опет живи својим нормалним животом. Земљорадник обрађује своја поља, рудари раде марљиво у рудницима, производи се челик, жељезо и друге ковине, а како се види Украјина стоји и на високом степену просвјете. Ријетко је која земља у Европи, која би имала тако разгранату мрежу пучких књижица и то у сваком селу како је то у Украјини. Овај кратак приказ показује, како су се у Западној Европи шириле лажи о животу народа у Совјетској Русији.

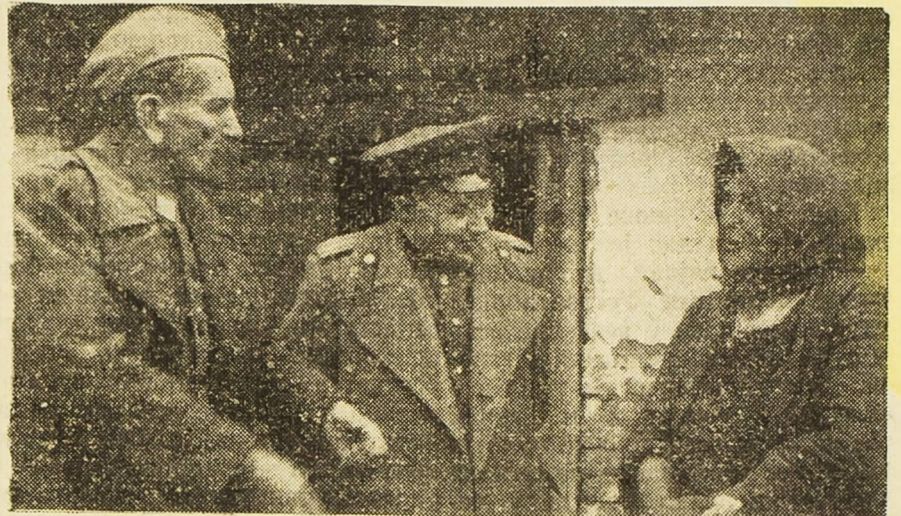
„Нисам ја дошла овдје тјерати силу“

(ПОВОДОМ ПОСТУПКА У ЗАГРЕБАЧКОМ РОДИЛИШТУ)

Ових дана дошла је у Загреб на лијечење сељанка другарица Софија Демоња из Влаховића. Другарица је најприје лекарски прегледана у Глини и Петрињи, а затим је по тамошњим лекарима упућена у Загреб на операцију. Прије свог поласка, да њено лијечење не би ишло на трошак државе, скупила је и продала неке намирнице како би платила болничке трошкове.

Другарица Софија Демоња налази се већ неколико дана у загребачком родилишту, и платила

Без обзира на то што је другарица Софија Демоња већ постарија жена, што се она у току четиригодишње борбе, заједно са својим осталим Банијцима, много жртвовала за слободу и за бољи живот, што је она у тој борби изгубила своја два јуначка сина, што је она изгубила свога синовца, кога је отхранила, Народног хероја Николу Демоњу, тог јунака с којим се поносе не само сви Банијци него и сви наши народи, без обзира, напакон, што она за то све скупа ништа не тра-

ПРЕТСТАВНИЦИ СВЕСЛАВЕНСКОГ КОМИТЕТА У МОСКВИ ПОСЈЕТИЛИ СУ КУЋУ НАРОДНОГ ХЕРОЈА НИКОЛЕ ДЕМОЊЕ И РАЗГОВАРАЛИ СА ДРУГАРИЦОМ СОФИЈОМ ДЕМОЊОМ

је лијечење унапред за 14 дана, но још увијек очекује да буде оперисана. Кад је лекарима и сестрама у болници скренула пажњу на то, да нема толико новца да би могла у болници дуго лежати па, ако је могуће, да операцију изврше што прије. Међутим, некакав несавјесни доктор и сестре одговорили су: »Шта имати да се бунеш. Ако ти није право врати се кући. Ми те нисмо овамо ни звали.« Другарица Демоња је у својој скромности одговорила само ово: »Немојте, људи, тако, нисам ја дошла овдје тјерати силу.«

Разумљиво је да, можда, другарица Демоња чека на операцију зато што има велик број оних који требају да се оперишу. Али то још увијек не значи да се на њу неко безразложно може отресати (није она ни једини случај), кад јој се је то могло лијепо и другарски објаснити, ако је већ тај разлог постојао.

жи, поступак с њом у загребачком родилишту није на мјесту, а најмање је другарски. Такав поступак још теже погађа, кад се знаде да родољубиво грађанство Загребца подиже њено поплаљено село, јер, потпуно сувишно, може довести у питање ону љубав и ону захвалност коју њени сусељани осјећају према родољубивим Загребчанима.

Такви несавјесни појединци, као што је један лекар и неке сестре у загребачком родилишту, треба да запамте једанпут заувјек, да су прошла она стара времена, када су лекари постојали само за узак круг имућних људи.

Данас ми имамо народну државу, у којој имаду сви једнака права, и поступак са сваком болесником, без разлике ко то био, треба да буде људски, добронамјеран и другарски. Овакве несавјесне појединце, који још увијек немају разумијевања за наш напаћени народ, требало би позвати на одговорност.

МОСКОВСКА »ПРАВДА« О СУЂЕЊУ ЊЕМАЧКИМ РАТНИМ ЗЛОЧИНЦИМА

Совјетски лист »Правда«, нише, поводом суђења главним њемачким ратним злочинцима у Нирнбергу; »Главни кривци фашистичког војничког разбојништва налазе се на оптуженичкој клупи. Прије него што за увијек заједно, чућемо њихову посљедњу ријеч. Народи поздрављају почетак суђења злочинцима Европе... Одговорност Геринга, Хеса, Рибентропа и других не почиње само од тренутка кад су њемачке трупе, извршујући своје планове нападе Чехословачку, Аустрију, Пољску и друге земље, него од тренутка, када су почели планови о освајању Европе и цијелога свијета... Њемачким браћоцима на суђењу у Нирнбергу пружа се пуна могућност да докажу да вршење њихове дужности не значи да се солидарину са заштитом убица, разбојника, пљачкаша и целата.«

Отворена је

КЊИЖАРА СЕЉАЧКЕ СЛОГЕ

ЗАГРЕБ, ЈЕЛАЧИЋЕВ ТРГ 17

у којој се добију сва дјела Браће Радића, све књиге о господарству и сељачком покрету у земљи и изван ње, као и све врсте других књига, које су изашле на територију Ф. Д. Ј.

Огранцима Сељачке Слоге препоручамо, да у својој књижари наручују и купују све што им треба.

Траже се заступници за распачавање књига у свим мјестима изван Загреба.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

САСТАВ НОВЕ ФРАНЦУСКЕ ВЛАДЕ

19. ов. мјес. састали су се претставници трију француских странака, Комунистичке, Социјалистичке и Народно-републиканске. На том састанку у свом говору претставник Комунистичке партије рекао је између осталог да Комунистичка партија Француске не тражи ништа друго него друге странке, то јест да тражи онакво мјесто у влади какво јој и припада према повјерењу које јој је изгласао француски народ. Уставотворна скупштина потврдила је пуномоћ Де Голу за састав нове владе и након тога влада је образована. Она броји 21 члан са Де Голем на челу. Међу члановима владе налази се 5 комуниста, 5 социјалиста и 5 чланова Народно - републиканског покрета.

Претсједник нове француске владе Де Гол дао је послуже са става владе изјаву, да ће нова влада поднијети Уставотворној скупштини план у вези преласка у руке државе кредитних установа електричне енергије и план о реформи државних и јавних установа. У вези спољне политике Де Гол је нагласио, да ће нова француска влада радити у сагласности са организацијом Уједињених нација, образоване у Сан Франциску. Осим тога нагласио је пријатељске и трговачке односе с Америком и Великом Британијом као и односе са Совјетским Савезом.

Орган Комунистичке партије Француске нагласио је, да ће комунисти учинити све да нова влада донесе француском народу демократске реформе и испуњење њихових жеља, али да неће бити њихова кривица, ако нова влада не испуни те оправдане захтјеве француског народа.

БРАТСКА БУГАРСКА СТУПА У НОВУ БУДУЋНОСТ

У цијелој Бугарској влада велико одушевљење ради успјеха и побједи Отаџбинског фронта на протеклим изборима. Министар претсједник Кимон Георгијев дао је претставницима штампе изјаву о нормалном току и правилном провођењу избора. У свом говору он је нагласио, да је Бугарски народ показао свима да високо цијени Отаџбински фронт, који претставља његово братство и јединство и гаранцију за општи политички и привредни напрдак земље. Министар Димов Казасов одржао је такођер послуже избора говор у којему је нагласио да је од укупног броја оних који су гласали, од 3,869.492 листа Отаџбинског фронта добила 3,407.355 гласова.

У разговору са дописником нашег југословенског листа »Политике« министар спољних послова Бугарске Петко Стајнов између осталог је рекао: »Ми смо срећни да велики Совјетски Савез и његова влада, братска Југославија и маршал Тито правилно оцјењују нашу борбу за демократију. Бугарски народ цијени маршала Тита и воли тога ријетког хероја. Бугарски народ високо цијени политику маршала Тита и сматра, у томе смо сви једнодушни, да је маршал Тито гаранција за ра-

зумијевање између Бугарске и Југославије и да су маршал Тито и Титова Југославија упориште мира на Балкану«.

Многи европски листови доносе чланке и одају признање побједи Отаџбинског фронта. Братска Бугарска крочи сигурно у бољу будућност.

2 ДЕЦЕМБРА НАРОД АЛБАНИЈЕ ОДРЖАЋЕ СВОЈЕ ПРВЕ СЛОБОДНЕ ИЗБОРЕ

Народ Албаније, наш пријатељски сусјед и ратни друг, спрема се да 2 децембра о. г. што масовније изађе на изборе, који се имају тога дана одржати. Албански Народни фронт као и све антифашистичке организације издале су предизборни проглас у којем позивају народ Албаније да по примјеру учествовања у оружаном борби учествује и на својим слободним изборима, на којима треба да потврде тековине своје тешке дугогодишње борбе. 20. о. мј. у главном албанском мјесту Тирани одржана је конференција на којој је главни секретар демократског фронта изнио и објаснио програм Демократског фронта Албаније. Конференцији је присуствовао и претсједник владе генерал-пуковник Енвер Хоџа. Секретар Демократског фронта завршио је своје предавање ријечима »други децембра биће испит, који ће наш народ положити са чашћу на исти начин као што је пребродио велика искушења рата и изградње«. Народи Југославије вјерују у то. Народи Југославије радују се успјесима своје пријатељске сусјезде Албаније. Они се радују признању албанске владе са стране братског Совјетског Савеза и осталих земаља. Они вјерују у побједу албанског антифашистичког покрета и свих напредних снага Албаније на претстојећим изборима на дан 2 децембра.

МАЂАРСКА ЈЕ ДОБИЛА СВОЈУ ВЛАДУ.

Састављена је нова мађарска влада, која броји 18 чланова. Од њих половина припада странци малих посједника, 4 Комунистичкој партији, 4 социјал-демократској странци и 1 национално-сељачкој странци. Министар претсједник Золтан Тилди припада странци малих посједника. Претставници Комунистичке партије Мађарске воде министарство унутарњих посала, министарство саобраћаја, социјалне политике и министарство без портфеља. Ова нова влада Мађарске састављена је претходним савјетовањем странака које су у њој заступљене, и она данас претставља национални фронт Мађарске, а Мађарски народ од ње очекује да спроведе у живот програм Народног фронта.

КОНГРЕС КОМУНИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ ЕНГЛЕСКЕ

24. о. мј. почео је са својим радом Национални конгрес Комунистичке партије Енглеске. Комунистичка партија Југославије послала је Конгресу поздрав у којем је наглашено да Комунистичка партија Југославије, а тако и народи Југославије, дијеле слободољубиви и демократски

Из братског СССР-а

Верхњаја Троице, тако се зове родно мјесто Михајла Калињина, претсједника Президијума Врховног совјета СССР-а, који је ових дана навршио 70-годишњицу свога заслужног живота. Друг Калињин одликује се присним везама са народом. Иако много запослен никад није раскинуо везе са својим родним мјестом. Он је судјеловао и у отварању колхоза, кад су његови суселјани пошли путем колхозног господарства. Он их је бодрио и упућивао у свим њиховим пословима.

Сељаци Верхњаја Троице осјећали су се увијек задужни за бригу коју им посвећује друг Калињин. Њихов колхоз »Калињин«, дао је за побједу над фашистичким окупаторима 6 хиљада пуди жита, 10 хиљада пуди кромпира, 2 хиљаде пуди лана, 100 хиљада рубаља за градњу тенковске колоне и 120 грла стоке за обнову ослобођених колхоза.

Ових дана њихове мисли биле су посвећене другу Калињину. У знак своје пажње они су настојали да за његов велики рођендан испуне све задатке. Извршене су све припреме за електрификацију колхоза. Припремили су дарове и упутили поздрав Михајлу Калињину, њиховом вриједном суселјану и великом сину цијеле Совјетске отаџбине.

У совјетској републици Молдавији развој авијације достиже високи степен. Њен град Кишинев повезан је зрачним путем с Москвом и с многим осталим градовима и крајевима републике. Овога прољећа и љета из авиона је попрскано више од 3.767 вртова и винограда, а сада први пута у Молдавији авијатичари врше зимско прскање. Осим тога авиони се налазе и у служби изборних припрема за избор новог Врховног совјета.

Ових дана претсједник совјетске власти Бјелоруске Совјетске Републике дао је изјаву о напретку Бјелорусије.

Народ Бјелорусије улаже много труда да што прије обнови своје народно господарство, уништено од фашистичких освајача. Многа подuzeћа већ почињу са радом. Предвиђена је градња фабрике за производњу трактора.

народ Енглеске од појединих енглеских реакционара. Пригодом отворања Конгреса одржао је говор главни тајник британске Комунистичке партије Хари Полит. Он је особито упозорио садашњу британску лабуристичку владу на промјену њене вањске политике као и унутрашње. Сам члан парламента рекао је на Конгресу, да је изјава претсједника британске владе Атлија и министра вањских послова Бевина о новој вањској политици нове владе изазвала у свијету разочарање. Поводом тога он је дословно рекао: »Господине Бевине, молим вас упамтите ово: Ви се не налазите у министарству вањских послова због тога да би заступали интересе Торијеваца (бивша владајућа конзервативна странка) и да би стварали савезе са капиталистима и велепосједницима. Ваша је дужност да помогнете, да се они уклоне гдје год је то могуће... Читава земља је незадо-

И колхозни проширују површине усјева и поновно подижу сточарство. Много се ради и на напретку просвјете и културе. Совјетска Бјелорусија има 11 хиљада нижих школа, 27 виших учитељских школа и велики број средњих школа и универзу. У земљи раде 12 позоришта, 295 кинематографа. Особито велико одушевљење влада за изборе за Врховни совјет СССР-а. Сељаци и сељацине многих колхоза одлучили су сами изградити просторије за изборне уреде и позвали све бјелоруске раднике да раде по њиховом примјеру. Посвуда се организују изборничке вечери, на којима се проучава изборни закон.

★
Прошло је пет година откада је Естонија ушла у Савез Совјетских Социјалистичких Република. Кроз то вријеме је естонски народ проживио три тешке године под њемачким фашистичким освајачима.

Совјетска власт дала је сељацима Естоније земљу. Аграрном реформом коју је она спровела, 40 хиљада сељака добило је свој дио земљишта. Одмах по завршетку аграрне реформе у знак захвалности совјетској власти сељаци Естоније премашили су државни план сјетве за 11 хиљада хектара. Данас многи од њих дају драговољно жито и друге пољодјелске производе, кад држава то затражи, за потребне крајеве. Тако су 38 колективних господарстава једне области својом властитом побудом предали 4.380 килограма житарица и 1.800 килограма кромпира.

★
Фабрика »Кујбишев« спада међу највећа металургијска подuzeћа Совјетског Савеза. Двијестодвадесетпет година прошло је од њеног оснука. У њој је радио Атраманов, изумитељ првог бицикла на свијету и Черепанов, творац првог парног строја у Русији. За вријеме рата ова фабрика повећала је производњу лијевањег жељеза за 20%, челика за 19% и лима за 38%. Њена производња и даље се повећава. Ове је године фабрика »Кујбишев« израдила преко програма своје производње вриједност од 280 милиона рубаља.

вољна. Не може се допустити да се милион мушкараца и жена и даље задржава у војсци ради провођења назадне политике британског министарства вањских послова.«

ОБРАЗОВАНА ЈЕ НОВА ГРЧКА ВЛАДА

Грчки намјесник Дамаскинос дао је пуномоћ 80 годишњем вођи либералне Грчке странке Темистоклу Софулису, да састави нову грчку владу. Бивша влада како се службено јавља, поднијела је оставку, углавном, ради крајње пропасти своје економске политике. Прије формирања владе помоћник енглеског министра вањских послова имао је разговор с претставницима разних политичких странака и руководства »ЕАМ-а«. »ЕАМ« је поднио британском претставнику приједлог да се образује влада која би заступала главне политичке правце земље.

Кроз нашу земљу

За јесењу сјетву у округу Карловац предвиђена је обрада 50 хиљада кат. јутара. У извршењу овога плана народ је наилазио на велике потешкоће. Највећа потешкоћа било је питање спрежне стоке која је услјед рата знатно уништена. Та се потешкоћа надомјестила на тај начин, што су сељаци организовали међусобну помоћ позајмљујући једни другима спрежну стоку и потребан алат за обраду земље. Велику помоћ у обради земље пружиле су народу јединице Југослаvensке армије. Друга потешкоћа било је помањкање сјеменских усјева. Зато се побринуо Окружни Н. О. и добио 52 вагона пшенице, 14 вагона јечма и 7 вагона зоби. Тако је заједничким радом на подручју овог округа засијано 85% предвиђене површине.

Непријатељ је за вријеме свога повлачења, као и у другим крајевима наше отаџбине, тако и на подручју бјеловарског округа разорио цесте и мостове. Било је уништено мостова у дужини 905 метара или 69% од укупне дужине. Мостова у оквиру 4 мјесечног такмичења кога је расписало Министарство грађевина федералне Хрватске саграђено је мостова у дужини 583,75 метара или 64%. Незнатан дио налази се још у градњи а 7,66% износи укупна дужина провизорних мостова које ће још требати темељито изградити, да би се посве уклонило ратно пустошење.

Од попаљених и уништених села највећи број налази се у бјеловарском, крижевачком и копривничком котару. До сада је оспособљено 1.718 разних зграда. Осим приватних поправљене су 154 школске, 70 јавних и 8 индустријских зграда. Затим су извршени поправке на 983 господарске зграде.

Срем је тешко страдао у овом рату. На свега 4.120 квадратних километара површине Срема, непријатељ је уништио или оштетио 6.800 кућа. Десетине хиљада Сремаца остало је без крова над главом. Многа села су до темеља уништена. Данас су још многа згаришта обрасла травом и коровом, која нас потсећају да је ту некад било људско насеље. Срем је својим бројним жртвама у борби за народно ослобођење задужио све наше народе, да му помогну. Многи градови Војводине схватили су да су они на првом мјесту дужни помоћи Сремцима. Покренута је акција за прикупљање прилога за обнову пострадалих сремских села и у тој племенитој акцији неки банатски градови обвезали су се, да ће подизати порушене куће у неким тешко пострадалим сремским селима. Овој акцији придружили су се и Мађари чланови Народног фронта у Новом Саду са жељом да из својих средстава подигну једно село у Срему.

Досад је прикупљено преко милион динара. С тим новцем оспособљено је преко хиљаду кућа за становање и то углавном у селима: Босуту, Сремској Рачи, Јамини, Моровићу и другим.

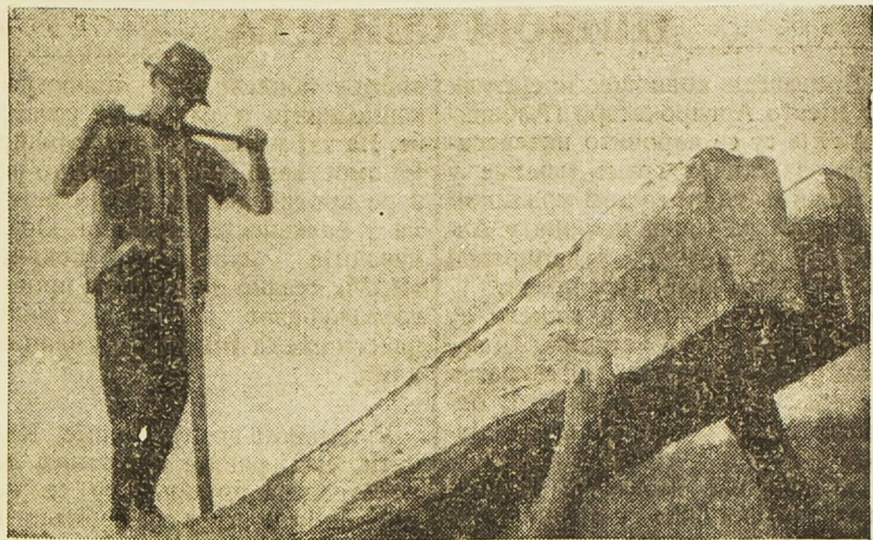
Савезно Министарство народног здравља у сарадњи са федералним министарствима отпочело је проводити велику кампању против пјегавог тифуса на цјелокупном подручју Федеративне Југославије. Пјегавац је ратна и поратна болест, која је у рату често уништила више народа него ватрено оружје. Пјегавац је у послјератним временима ометао обнову и нормализацију народног живота. Тако га је остало у неким предјелима наше отаџбине и иза прошлог свјетског рата. То су била стална жаришта пјегаваца. Здравствена служба старе Југославије поред свих настојања није била у стању да их искорјени и она су претстављала сталну опасност да се болест прошири. И послјератног пустошења ми се налазимо у сличној опасности и зато је потребно подузети радикалне мјере да се спријечи удомаћење пјегаваца у оним крајевима гдје га прије рата није било. Борбу против пјегаваца треба поставити на најширу основу, а не препустити га као раније само медицинским радницима. У борби против пјегавог тифуса треба да учествује читав народ, а у првом реду Народни фронт, УСАОХ, АФЖ и синдикалне организације.

Јесења сјетва у свим крајевима наше земље с успјехом се приводи крају. У већем дијелу Хрватске у току цијеле сјетвене кампање с успјехом је спроведено међусобно такмичење по селима. Котареви и окрузи који су у такмичењу били најактивнији већ су поодавно завршили сјетвене радове а сада припремају њиве за прољетну сјетву.

Исто тако добри резултати постигнута су у сјетвеној кампањи у Србији. Према досадашњим извјештајима у Србији и Косову и Метохији засијано је под пшеницу укупно 625.136 јутара земљишта, што претставља 90% предвиђене површине. Поред тога засијано је: 33.716 јутара ражи, 57.903 јутара јечма, 5.589 јутара оваса, 1.873 јутара лана. Београдски округ засијао је највећу количину пшенице — око 100 хиљада јутара површине и 100% извршио свој јесењи сјетвени план.

У Војводини је требало уз сјетвену кампању упоредо са радовима, на орању и сијању обавити опсежан посао на прикупљању кукуруза, сунцокрета, шећерне репе и т. д. Према плански организованом раду сјетвени радови су прилично унапредовали. До 15 о. м., према извјештајима поорано је у Војводини 1.087.920 јутара земљишта. Од тога је засијано пшеницом 952.653 јутара, а остало је према сјетвеном плану да се засије 172.896 јутара. Према томе укупно је поорано 96,5% а засијано 84% површине предвиђене за пшеницу.

У државној љеваоници жељеза у Славонској Пожеги постиже се у појединим одјељењима производња из 1939 године, а у неким је већ премашена за 50%. Радници су обећали да ће још више повисити продуктивност у години 1946. У задња два мјесе-

НЕУМОРНО СЕ РАДИ НА ИЗГРАДЊИ БАЊИ

ца израђено је 4.700 глачала и 2.500 комада врата за пећи.

Прије кратког времена отпочело је са радом одјељење за рупнице, репарације и пумпе за бунаре.

У одјељењу за котлове који се сада углавном отпремају за Банију премашена је висина производње из 1939 године. Недавно је у истој љеваоници довршена турбина за познати Гашпаров млин из Каменске.

Недавно је обављено лиценцирање пастуха за годину 1945-46, на подручју града котара Пожеге, и котара Плетерница. Са подручја града и котара Пожеге приступило је лиценцирању 52, а са котара Плетернице 75 пастуха. Предведени пастуси са пожешког котара били су средње врсти. Са тог котара лиценцирано је 12 пастуха али ни један власник није био предложен за награду. Са плетерничког котара лиценцирана су 24 пастуха.

На подручју котара Водице до сада раде 23 школе са 39 учитеља и то 17 стручних и 22 помоћна. Број школских обвезника износи 3.626, од којих школу полази 2.786 ђака. Пионирске организације много раде на том да се појача похађање школе, те је број ученика који полазе школу порастао према прошлој школској години за 10%.

За што брже ширење писмености међу народом организовале су народне власти у Водицама аналфабетски течај са 32 полазника. Настава на овом течају одржава се сваки дан по 2 сата. Други аналфабетски течај ради с великим успјехом у општини Станковци.

Глумачке трупе овог котара врло су активне. У посљедња два мјесеца дале су 32 приредбе. Основане су читаонице у Тијесном, Муртеру, Бетини, Пировцу, Затону, Станковцима, Првић Луци и Водицама. Народ у слободном времену долази у ове читаонице, које су снабдијевене свим нашим новинама и часописима.

Омладина Водица врло је активна у радовима око садње вођака.

Досадашњи резултати откупа житарица и кукуруза нису задовољили. Највећи дио плана извршио је округ Осијек, док је најслабији округ Вараждин. Било је предвиђено да се откупи 3 хиљаде вагона вишкова житарица, али је до сада од тога плана откупљено само 1.790 вагона или

59,6%. Најбољи се показао округ Осијек у коме је до сада откупљено 714 вагона, т. ј. 71,4% од предвиђеног плана. У округу Брод откупљено је 461 вагон или 57,7% од предвиђеног плана, округ Дарувар откупио је 178 вагона или 44,5%, округ Бјеловар 380 вагона или 42,2%, док је округ Вараждин, који је показао најслабије резултате откупио само 28 вагона т. ј. само 28% од предвиђеног плана.

Започели су радови на поправци жељезничког и колног моста преко Саве код Брчког. Материјал је допремљен из Завидовића и Београда а дрвна грађа из славонских шума. Већ су подигнуте конструкције на обалама ријеке и приступило се подизању средње главне конструкције и осигурању ријеке од поплава.

Претседништво Привремене народне скупштине дало је за мјесец новембар о. г. округу Банија помоћ од 4 милиона динара, која ће се подијелити породицама жртава фашистичког терора, породицама погинулих и живих бораца Југослаvensке армије и пензионерима. Од те своте додијелено је котару Петриња 650 хиљада, граду Петрињи 200 хиљада, котару Сисак 400 хиљада, граду Сисак 350 хиљада, котаревима: Суњи 500 хиљада, Двору 600 хиљада и Костајници 600 хиљада.

Конференција савезничких држава о репарацијама од Њемачке траје скоро већ три недеље у Паризу. Према закључцима Берлинске конференције пострадалим народима, учесницима у рату против Њемачке даће се отштета из Западних окупационих зона Њемачке. Жртве и допринос наших народа за побједу над Њемачком јесу мјерило за одређивање ратне штете Југославији. Југославија је прва на листи пострадалих која треба да добије надокнаду штете из западних окупационих зона Њемачке, јер су сразмјерно њене жртве веће него и једне друге земље, чији претставници учествују на Паршкој конференцији. У борби против наше војске фашистички завојевачи изгубили су само у мртвима 450 хиљада војника. Наша војска од првог дана партизанских борби до ослобођења земље имала је велике губитке: око 305 хиљада мртвих и 400 хиљада рањених војника и официра. Поред тога фашистички завојевачи побили су 1.401.000 становника наше земље.

ШИРОМ СВИЈЕТА

Британски новинари посјетили су мјесто Аргирокастро (Албанија) гдје су се нарочито интересирали за живот грчке мањине у Албанији, те су се том приликом увјерили да грчка мањина у Албанији је потпуно равноправна и ужива сва грађанска права.

Избори у Грчкој одложени су до прољећа 1946 године. Поводом тога британски потсекретар за вањске послове пред свој одлазак из Атине за Лондон изјавио је:

»Сједињене Америчке Државе и Француска биле су обавјештене у погледу грчких избора, али Совјетски Савез није био обавјештен. Совјети су из оправданих разлога одбили да учествују у вођењу надзора над изборима у Грчкој.»

Последњих дана стигло је из Грчке више Албанаца који приповиједају да је Грчка постала склониште многих балканских ратних злочинаца, који су побјегли из својих земаља због страха пред одговорношћу за почињене злочине. Они су у Грчкој примљени с великим симпатијама од стране грчких власти, док се народ према њима односи с презиром. Осим албанских ратних злочинаца тамо су се склонили и бугарски ратни злочинци као и четнички команданти Драже Михаиловића. Сви су се они углавном сабрали у градовима Јањини, Солуну и Патрасу. У тим градовима за њих су резервирани најбољи хотели и они без икакве

сметње обилазе све полицијске канцеларије и службене установе. На тај начин овим издајницима омогућено је да несметано роваре против демократских режима у балканским земљама. Организација народног покрета »ЕАМ« стално протестира против гостољубивог поступка грчких власти према тим ратним злочинцима.

У главном граду Индије, Калкути, иза раније одржаних демонстрација појавили су се немири који постају све озбиљнији. Саобраћајни радници прекинули су рад. Снабдијевање водом је отежано. На два мјеста у јужном дијелу града полиција је отворила ватру и ранила 24 лица, од којих 10 озбиљно.

Народна скупштина Азербејџана (Иран-Перзија) на којој је узело учешћа 714 делегата из свих области Иранског Азербејџана донијела је низ одлука у којима тражи истинску самоуправу за азербејџанско становништво Сјеверног Ирана.

Шеф православне цркве у Албанији позвао је свештенство и православно становништво у земљи да на изборима гласају за кандидате демократске фронте.

Њемачки фашистички завојевачи спалили су и уништили у Украјини 565 хиљада колхозних кућа, више од 500 хиљада госпо-

дарских зграда и културних установа. У тешким околностима колхозници су већ обновили око 280 хиљада кућа и више од 72.000 господарских зграда. Више од 22 хиљаде и 500 група са око 20.000 особа ради у селима на овим радовима обнове. Украјинска влада ставила је тим групама на располагање око 500.000 кубичних метара дрва.

Према извјештајима из Лондона португалски демократски јавни радници оптужују владу фашистичког претседника Салазара да је незаконито извршила изборе и да се служила насиљем против бирача. Претставници опозиције изјављују да је у многим крајевима учешће бирача само 15%.

Борба између Индонезијаца и енглеске војске наставља се. Индонезијци се храбро боре, бацају се под енглеске тенкове и неustraшиво гину од митраљеске ватре. У Батавији је стање затегнуто као и раније. Енглези су бомбардовали луку Суменеј. Према саопштењима са отока Јаве Индонезијци су приликом последњих крвавих битака изгубили 30 до 40 хиљада мртвих.

Мађарски министар просвјете гроф Телеки поднио је оставку којом је приликом Мађарско синдикално вијеће издало саопштење у коме између осталог каже: »Оставку грофа Телекија поздрављамо с радошћу. Он није

био за мјесто које је заузимао. Ипак бисмо више жељели да је поднио оставку због непрекидног пораста цијена. Мађарско радништво ће свакако упамтити оне, који немају ни једне ријечи против бескрајног пораста цијена и животног нивоа радништва, већ се боје за »уставотворне прописе«, чим се радништву поправља положај.

21 о. мј. група југославенских пионира који се налазе у Прагу, учинила је посјету претседнику Чехословачке републике др. Едуарду Бенешу. Наши пионери допутовали су у Праг да се захвале на дару од 30 вагона шећера које је југославенској дјецци поклонила чехословачка влада.

Број становника Сједињених Америчких Држава прешао је 140 милиона. Број становника за пет и по година то јест од почетка 1940 повећао се за 8.330.835. Године 1930 Сједињене Америчке Државе имале су 122.775.046 становника.

У знак протеста против британске политике у Палестини, јеврејска бригада која се налази у Холандији ступила је 21 о. м. ујутро у штрајк глађу. Преживјели жидови у њемачким концлагорима, који су сада смјештени у разним логорима у Њемачкој, отпочели су такођер штрајк глађу у знак протеста против британске политике у Палестини.

ЗАДРУЖНА И ПОЉОПРИВРЕДНА БАНКА ФИЛИЈАЛА ЗАГРЕБ

(ПРИЈЕ ПРИВИЛЕГОВАНА АГРАРНА БАНКА)

Преображенска 4

Телефон бр. 94-90 и 94-20

отпочела је пословање под својим новим називом у смислу Закона о уређењу и дјеловању кредитног система од 26. листопада 1945 (Службени лист бр. 87 од 9. XI. 1945) с ПРОШИРЕНИМ ДЈЕЛОКРУГОМ НА РЕДОВНЕ БАНКОВНЕ ПОСЛОВЕ

ПРИМА УЛОШКЕ НА ТЕКУЋИ РАЧУН И НА УЛОЖНЕ КЊИЖИЦЕ

КРЕДИТИРА ЗЕМЉОРАДНИЧКУ И ЗАДРУЖНУ ПРИВРЕДУ ПОЈОПРИВРЕДНЕ УСТАНОВЕ И ПОДУЗЕТА

ВРШИ ЛИКВИДАЦИЈУ ЗЕМЉОРАДНИЧКИХ ДУГОВА по закону о коначној ликвидацији земљорадничких дугова од 27. листопада 1945 (Службени лист бр. 89 од 16. XI. 1945)

»ПРОСВЈЕТА« КАЛЕНДАР ЗА 1946. ГОДИНУ

у издању Српског културно-просвјетног друштва „Просвјета“ за Хрватску, налази се у штампите излази почетком мјесеца децембра 1945.

Овлаштено генерално заступство
ОГЛАСНОГ ДИЈЕЛА КАЛЕНДАРА

»РЕКЛАМ«
ЗАВОД ЗА ОГЛАШИВАЊЕ ВЛАСНИК
ДРАГУТИН МАЧУКА
ЗАГРЕБ

МЕДУЛИЋЕВА УЛИЦА БР. 18

ТЕЛЕФОН 31-08